

Thư viện tỉnh
Điện Biên

ĐC/S
895.922 1

TẬP THƠ

bài ca

ĐIỆN BIÊN

KỶ NIỆM 30 NĂM CHIẾN THẮNG ĐIỆN BIÊN PHỦ

HỘI VĂN NGHỆ
LAI CHÂU 1984

895.9221

B. 103C

15.10.5

XX

BÀI CA ĐIỆN BIÊN

(Tập thơ)

025

~~029~~

THƯ VIỆN TỈNH ĐIỆN BIÊN
KINH ĐỊA CHÍ

~~Độc~~
ĐC
63

Tuyển chọn và giới thiệu
TRẦN BẢO HƯNG

HỘI VĂN HỌC NGHỆ THUẬT LAI CHÂU – 1984

ÂM VANG MỘT VÙNG ĐẤT ÂM VANG NHỮNG VĂN THƠ

LÀ một mảnh đất nằm ở phía Tây bắc xa xôi của Tổ quốc, Điện Biên Phủ cũng có một lịch sử lâu đời; và nếu chỉ tính quãng thời gian chúng ta biết tương đối tường tận (qua những trang cổ sử và những nguồn tài liệu khác) thì quãng thời gian ấy cũng đã trên dưới mười thế kỷ. Một nghìn năm với biết bao nhiêu là biến thiên, những cuộc trừng phạt thù trong và giặc ngoài... Bao nhiêu là biến cố dữ dội làm dày thêm những trang sử oanh liệt của Bản Phủ—của Điện Biên Phủ; nhưng không một sự kiện, một biến cố nào sánh nổi chiến thắng vĩ đại đánh bại đội quân viễn chinh sừng sỏ của thực dân Pháp năm 1954 trên mảnh đất này, kết thúc cuộc kháng chiến chín năm chống thực dân Pháp, góp phần lập lại hòa bình ở Đông Dương. Ngày 7-5-1954 trở thành một điểm son chói lọi trong lịch sử của dân tộc. Điện Biên Phủ từ ngày ấy trở nên quen thuộc, trở thành niềm tự hào không chỉ riêng của dân tộc ta, mà còn là niềm tin, niềm hy vọng của các dân tộc thuộc địa trên thế giới. Đồng chí Tổng bí thư Lê Duẩn đánh giá: Chiến thắng Điện Biên Phủ «được ghi vào lịch sử dân tộc như một Bạch Đằng, một Chi Lăng hay một Đống Đa trong thế kỷ hai mươi, và đi vào lịch

sử thế giới như một chiến công chói lọi đột phá thành trì của hệ thống nô dịch thuộc địa của chủ nghĩa đế quốc». *Bạn bè khắp năm châu cũng không tiếc lời ca ngợi: «Điện Biên Phủ đã điểm tiếng chuông báo giờ chết của chủ nghĩa thực dân Pháp, không những ở Việt Nam mà cả ở bộ phận còn lại của khối thuộc địa của nó!» (Đồng chí La-bi Bu-ha-li, Bí thư thứ nhất Đảng cộng sản An-giê-ri). Hàng trăm cuốn sách, hàng nghìn bài báo ở trong nước và trên thế giới đã viết về Điện Biên Phủ và chắc chắn chưa phải là những trang viết cuối cùng...*

Trong lĩnh vực văn nghệ, Điện Biên Phủ đã, đang và sẽ là một đề tài bất tận. Ba mươi năm qua, bao nhiêu người đã viết, vẽ, ca hát về Điện Biên... Chỉ tính riêng về thơ, nếu làm một sưu tập chúng ta sẽ có hàng trăm, hàng mấy trăm bài thơ viết về mảnh đất đã trở nên quen thuộc với đồng bào cả nước, đâu có nhiều người, rất nhiều người chưa có được một lần vinh dự đặt chân đến. Có những nhà thơ chưa viết trực tiếp về Điện Biên, nhưng có thể nói được rằng: trong cuộc đời sáng tác của mình, không có nhà thơ nào không một lần rung động trước Điện Biên, không có một câu thơ, khổ thơ, một tứ thơ... trực tiếp hoặc sâu xa xuất xứ từ cái niềm kiêu hãnh ấy của cả đất nước! Do vậy thực hiện một tuyển tập thơ về Điện Biên Phủ tưởng là dễ mà thực ra lại là khó. Chọn ai, chọn những bài nào dựa vào tiêu chuẩn gì?—cái tiêu chuẩn thường rất khó xác định cho thật rạch ròi của nghệ thuật. Giờ đây, dù sao thì tuyển tập ấy cũng đã có, với những ưu điểm và nhược điểm thường thấy của loại sách này. Và với những hạn chế về thời gian và hiệu

biết của người lập hợp, tuyển chọn, tập sách chắc hẳn còn nhiều hạn chế khác nữa, rất mong bạn đọc thông cảm lượng thứ và góp cho nhiều ý kiến đề nếu có điều kiện, tập sách sẽ được bổ sung, sửa chữa hoàn chỉnh hơn, xứng đáng với tầm vóc của Điện Biên lịch sử.

..

Trong số hàng trăm bài thơ viết về Điện Biên Phủ, có một số bài thơ của các đồng chí lãnh đạo Đảng và Nhà nước ta, như Bác Hồ, Sông Hồng, Tố Hữu... Bác Hồ có tới ba bài thơ viết về Điện Biên Phủ, hai bài «Quân ta toàn thắng ở Điện Biên Phủ» và «Na-va, chinh phu ngâm», Bác viết gần như ngay sau khi chiến dịch Điện Biên vừa kết thúc, còn bài «Điện Biên, Mỹ chẳng phải chờ lâu», Người viết năm 1964. Có lẽ khó tìm thấy một địa danh nào được Bác viết nhiều thơ đến thế mà mỗi bài lại có những nét đặc sắc riêng, những câu từ thật độc đáo.

Bài «Quân ta toàn thắng ở Điện Biên Phủ», với một ngôn ngữ chính xác và gân guốc, nhiều sự kiện, có tác dụng như một ký sự sắc sảo, cho người đọc thấy được toàn bộ diễn biến của chiến dịch trong câu chữ ngắn gọn nhất. Mở đầu bài thơ, Người phơi họa thật tài tình binh lực của giặc Pháp đổ xuống Điện Biên cùng những giọng điệu kêu ngạo huyênh hoang của chúng :

« 20 tháng 11 năm cũ,
Giặc Pháp nhẩy dù Điện Biên Phủ ;
Hăm một tiểu đoàn tinh nhuệ nhất,
Xe tăng súng lớn đầy chồng chất.

Chúng khoe rằng: « Kế hoạch Na-va
Thật là mạnh dạn và tài hoa
Phen này Việt Minh phải biết tay,
Quan thầy Mỹ thì vui lòng thay!
Các báo phản động khắp thế giới
Inh ỏi tâng bốc Na-va tới. »

*Chúng ta cũng chuẩn bị hết sức quyết liệt và khăn
trương, với lòng quyết tâm cao và niềm tin vững
chắc vào chiến thắng :*

« Bên ta thì :
Bộ đội, dân công quyết một lòng,
Xẻ non, đắp suối, vượt qua sông,
Khắc phục khó khăn và hiểm trở,
Đánh cho giặc tan mới hả dạ ;
Lặng lẽ chuẩn bị suốt tháng ngày,
Không quản gian khổ và đắng cay ;
Quyết tâm làm cho tròn nhiệm vụ
Đã hứa với Đảng, Bác, Chính phủ »

*Mạch thơ thật tự nhiên, dung dị. Bài thơ kết thúc
thật vui, lạc quan, pha một chút hóm hỉnh rất linh
tế :*

*một
sâu* « Chiến sĩ viết thư lên Bác Hồ :
Xin Bác vui lòng mà nhận cho
Món quà chúc thọ sinh nhật Bác,
Chúng cháu cố gắng đã sắm được ».

Bài « Na-va, chinh phu ngâm » đã « giết chết » Na-va
bởi cái ý vị châm biếm, trào lộng thật nhuần nhuyễn
toát ra từ toàn bộ bài thơ. Trào lộng từ hình tượng
đầy tính chất mỉa mai, từ ngôn ngữ dùng rất đắt,
từ hơi thơ, tiết tấu câu thơ mang phong vị của
« Chinh phụ ngâm » nổi tiếng trong văn học cổ điển,

nhưng đây lại là «chính phủ» chứ không phải «chính phủ» như chú thích của Bác. Chỉ với đầu đề bài thơ và cái chú thích ấy chúng ta đã thấy Bác sử dụng từ ngữ, sử dụng vốn văn học truyền thống để phục vụ nhu cầu mới thật tài tình. Bài thơ có hai phần rõ rệt, phần trên càng trào lộng sâu sắc bao nhiêu :

« Thuở trời đất nổi cơn gió bụi
Khiến Na-va nhiều nỗi chuân chiên,
Thua to ở trận Điện Biên,
Vì ai kế hoạch mà nên nỗi này!... »

thì phần dưới lại hết sức nghiêm túc, trang trọng :

« Giang sơn này giang sơn dân Việt,
Toàn quốc dân kiên quyết đấu tranh.
Quyết tâm thì chắc công thành,
Tự do độc lập quang vinh đời đời ».

Phải nói là bút pháp của Bác hết sức độc đáo và có bản lĩnh cao. Bài thứ ba gồm bốn câu, Bác viết nhân chiến thắng của quân giải phóng ở miền Nam, tràn đầy tinh thần tự hào và liên đoán một Điện Biên khác sẽ đến với đế quốc Mỹ :

« Uy danh lừng lẫy khắp năm châu,
Đạn cối tuôn cho Mỹ bể đầu,
Thành đồng trống đánh lay lâu trắng
Điện Biên, Mỹ chẳng phải chờ lâu ».

Với thời gian, lời liên đoán thiên tài của Bác đã trở thành sự thật. Và một lần nữa, qua những bài thơ Bác viết về Điện Biên chúng ta càng thấy chính trị và nghệ thuật trong thơ Bác thật là nhuần nhị, nhiều khi chỉ là một. Cái độc đáo và tài tình của Người là ở đó !

Bài « Thư nhà » đồng chí Sóng Hồng viết mùa hè năm 1954 ở Việt Bắc. Tác giả là một trong những người trực tiếp hoạch định kế hoạch và trực tiếp chỉ đạo chiến dịch đánh Điện Biên Phủ, nhưng bài thơ không đề cập trực tiếp đến chiến thắng Điện Biên Phủ, mà lại thông qua một lá thư của người vợ ở hậu phương gửi cho chồng là chiến sĩ Điện Biên. Không khí hậu phương giải phóng, đang phát động giảm tô, cải cách ruộng đất, được tác giả phác họa sinh động, tràn đầy niềm vui náo nức:

« Đồi công lập tổ rồi anh ạ,
Buổi sáng ra đồng vui lắm cơ !
Cán bộ khuyến làm ăn tập thể,
Cuộc đời đời mới tưởng trong mơ »

Chính hậu phương ấy tạo nên sức mạnh cho anh chiến sĩ trên mặt trận và cũng là một trận đánh hiệp đồng với Điện Biên.

« Chiến sĩ xem xong mừng náo nức,
Thi đua thể quyết lập công đầu.
Diệt xong quân địch về thăm vợ,
Thăm ruộng, thăm làng, thăm bãi dâu »

bài thơ vui, sáng khoái, thể hiện thể chiến thắng, đi một bên mảnh liệt của quân dân ta lúc bấy giờ trên khắp sâu các chiến trường, ở hậu phương cũng như ở tiền tuyến.

Mặc dù nhà thơ Tố Hữu chỉ viết một bài thơ về Điện Biên, nhưng Điện Biên Phủ vẫn trở đi trở lại nhiều lần trong thơ anh trong những bài thơ thành công nhất của anh ; với một cách nói trang trọng và một tấm lòng tràn trề :

« Lũng lầy Điện Biên chấn động địa cầu »
(Ta đi lời)

—« Giáng một trận đập đầu quỷ dữ,
Sáng nghìn năm lịch sử Điện Biên »

(*Quang vinh Tổ quốc chúng ta*)

—« Chín năm làm một Điện Biên
Nên vành hoa đỏ, nên thiên sử vàng »

(*Ba mươi năm đời ta có Đảng*)

Bài « Hoan hô chiến sĩ Điện Biên » của Tố Hữu cho đến nay vẫn là một trong những bài thơ hay nhất viết về chiến thắng Điện Biên Phủ. Cả bài thơ mang âm điệu của một bản anh hùng ca trầm hùng, trang nghiêm, nhưng thiết tha, lắng đọng. Trước hết bài thơ là một tiếng reo vui mừng chiến thắng, tràn đầy niềm tự hào về Tổ quốc, về quân đội anh hùng :

« Hoan hô chiến sĩ Điện Biên
Hoan hô đồng chí Võ Nguyên Giáp
Sét đánh ngày đêm xuống đầu giặc Pháp!
Vinh quang Tổ quốc chúng ta
Nước Việt Nam dân chủ cộng hòa ! »

Mạch thơ đi nhanh, mạnh, trầm hùng, có sức cuốn hút như một lời hịch :

« Nghe trưa nay tháng năm mừng bầy
Trên đầu bay thác lửa hờn căm !
Trông : bốn mặt, lũy hầm sập đổ
Tướng quân bay lỗ nhổ cờ hàng
Trông : chúng ta cờ đỏ sao vàng
Rực trời đất Điện Biên toàn thắng ! »

Giữa giờ phút trang nghiêm ấy, anh lại nhớ lời Bác Hồ. Nhịp điệu bài thơ trải ra, lắng lại, thiết tha :

«Tiếng reo núi vọng sông rền
Đêm nay chắc cũng về bên Bác Hồ
Bác đang cúi xuống bản đồ
Chắc là nghe tiếng quân hò quân reo...»

Bài thơ khép lại bằng một luận ngôn, nói đúng hơn là một thực tế lịch sử được khái quát tới cao độ:

«Tre đã thành công, sông là sông lửa
Và trận thắng Điện Biên
Cũng mới là bài học đầu tiên »

Bài thơ ra đời ngót 30 năm rồi, nhưng mỗi lần đọc lại vẫn thấy tràn đầy niềm tự hào về đất nước mình, dân tộc mình, vẫn bồi hồi xúc động. Bài thơ nhân lên vinh quang của Điện Biên và là hạnh phúc của người làm thơ, mà không phải ai cũng có được, đâu chỉ một lần trong đời.

..

Như trên chúng tôi đã nói, thơ viết về Điện Biên Phủ có nhiều, tập sách này chỉ tập hợp một phần. Mặc dù vậy, chúng ta cũng thấy có mặt hầu hết những thế hệ các nhà thơ Việt Nam, từ những người đã nổi tiếng từ trước cách mạng, những cây bút sáng tác trong kháng chiến chống Pháp, những tác giả xuất hiện sau hòa bình, trong kháng chiến chống Mỹ và cả những người mới chỉ được độc giả biết tới gần đây. Ngay gần đây ... Những bài thơ tập hợp trong tập, cũng sáng tác ở những thời gian thật khác nhau, có bài gần như được viết ngay trong chiến hào đánh lấn, có bài mới xuất hiện ... Nhưng tựu trung lại đều thể hiện ba chủ đề: Điện Biên trong chiến đấu, Điện Biên trong lao động dựng xây và âm vang Điện Biên,

sức mạnh của Điện Biên trong suốt mấy chục năm chiến đấu và xây dựng của dân tộc ta, hay nói như nhà thơ Cảnh Trà :

« Tổ quốc mình đâu Điện Biên cũng đến
Đất nước anh hùng đâu cũng có Điện Biên »
(Hoa ban gửi từ đất tuyến)

Những bài thơ được viết trong, hay ngay sau chiến dịch Điện Biên tập hợp trong tập này có : « Bài ca Điện Biên Phủ » « Bông hoa nghệ » của Nguyễn Đình Thi, « Mẹ ru con » của Nguyễn Xuân Sanh, « Đường đi chiến dịch » của Văn Đài ... « Bài ca Điện Biên Phủ » với những câu thơ năm chữ chắc nịch gợi lại không khí hết sức gian khổ, ác liệt của chiến trường năm ấy :

« Sắt vẫn sắt vẫn sắt
Sắt dội xuống ngày đêm
Máu ta rỏ khét lẹt
Trên những đồi cháy đen »

Nguyễn Đình Thi có mặt ở chiến dịch, nên anh khắc họa khá sinh động nét lạc quan của người chiến sĩ trong những hoàn cảnh thật khắc nghiệt :

« Mưa rơi bùn lũng bống
Bùn chảy lẫn máu tươi
Mặt anh đầy khói đạn
Bống nhoẻn trắng nụ cười »

Bài thơ tựa như một ghi chép vừa trung thực, vừa sắc sảo không khí, bối cảnh, diễn biến của chiến trường Điện Biên với một cái nhìn vừa linh táo, vừa đắm say. « Mẹ ru con » của Nguyễn Xuân Sanh phản ánh tâm trạng của một người vợ có chồng đang chiến đấu ở Điện Biên, bằng lời ru con, tin tưởng, lạc quan là âm hưởng chủ đạo của bài thơ. Chị Văn Đài có

đôi nét chấm phá thật đẹp hình ảnh những chị
dân công hỏa tuyến góp phần làm nên chiến thắng :

« Ngày ngủ dưới vòm cây
Đêm cùng trăng cắt gánh
Có hôm gặp trời mưa
Đường trơn run vì lạnh »

(Đường đi chiến dịch)

Anh Lò Văn Cây (dân tộc Thái) làm sự với cái đòn
gánh tre cùng mình đi dân công tải gạo vào chiến
dịch Điện Biên Phủ. Đây cũng là công sức và tâm
lòng của hàng vạn dân công các dân tộc Tây Bắc và
dân công cả nước ta.

Sức bền đầu gối tôi
Dẻo dai anh đòn gánh

...

Đi dân công góp gạo
Đâu ít giặc đi đời.

(Anh đòn gánh)

Cái không khí chiến đấu dữ dội mà anh hùng của
chiến sĩ ta ở Điện Biên, sau này còn được thể hiện
trong một số bài thơ như « A1 lửa » của Khánh Chi
một ( ) Cái ngày không quên ở Điện Biên phủ » của Xuân
sâu ( ) Diệu, « Giá từng thước đất » của Chính Hữu, « Điện
Biên ngày ấy » của Trần Minh Thái... Nhiều câu thơ
của Khánh Chi, Xuân Diệu vẫn rất sắc sảo, gợi không
khí Na, trận, khí thế lâm liệt của quân đội ta và
thể thảm bại của kẻ thù. Nhưng với thời gian và năm
tháng, các tác giả có dịp lắng lại, nhìn rộng hơn
và sâu hơn chiến thắng Điện Biên, nên cũng với
việc miêu tả, đã có được những cảm nhận, những
khái quát cần thiết :

Hãy dừng lại đây, hồi trái tim ta,
Người ngừng đập, hay đập nhanh muốn vỡ,
Cũng chỉ để đắm say trong vạn thuở
Tổ quốc ta anh hùng
Lùng lẫy ở Điện Biên

(Cái ngày không quên ở Điện Biên Phủ—Xuân Diệu)

Chủ đề Điện Biên trong chiến dịch vẫn còn được đề cập tới trong nhiều bài thơ khác, nhưng đều được khái quát, được nâng lên và quyện hòa, nhuần nhuyễn trong một cái nhìn rộng lớn, tổng thể : Điện Biên và đất nước, Điện Biên và những năm tháng gian lao anh hùng của dân tộc. Những bài thơ ấy vừa tràn đầy lòng tự hào, vừa có không khí trang nghiêm của sự tưởng niệm, lòng ngưỡng mộ sự nghiệp anh hùng, những người anh hùng ở Điện Biên.

Những bài thơ tiêu biểu cho lòng biết ơn và tưởng niệm những người anh hùng đã chiến đấu chiến thắng ở Điện Biên lịch sử là những bài thơ trực tiếp viết về những anh hùng liệt sĩ. Số lượng những bài ấy khá nhiều : « Mộ Bế Văn Đàn » (Xuân Diệu) « Bế Văn Đàn », « Tô Vĩnh Diện » (Trinh Đường), « Chỗ nằm anh Điện, mùa xuân » (Phạm Đức), « Hai ngôi mộ trên đỉnh đồi A1 » (Vĩnh Mai), « Mộ chiến sĩ vô danh trên đồi A1 » (Nguyễn Đức Mậu) « Hai ngôi mộ trên đồi A1 » (Đào xuân Quý)... Viết về những anh hùng liệt sĩ, ngoài lòng khâm phục, tôn kính, tiếc thương, dường như các tác giả đều gặp nhau ở một điểm : người anh hùng còn sống mãi, bởi sự nghiệp mà anh mang máu xương để bảo vệ là vĩnh viễn, sự hy sinh của anh là sức mạnh góp phần làm cho cuộc sống mới sinh sôi, nảy nở :

« Con cái chúng ta hôm nay
Sau hai mươi năm vẫn gọi Bế Văn Đàn và
Phan Đình Giót bằng anh
(Khi chiến thắng không cũ đi, những anh
hùng không có tuổi) »
(Em hãy đến cánh đồng Mường Thanh — Bằng Việt)

« Bế Văn Đàn ra đi còn để lại
Đâu chỉ mùa cam trầu quả ở Mường Pồn
Còn đọng tình anh trong mỗi một tâm hồn »
(Dấu chân đồng đội — Lữ Huy Nguyên)

Nhưng có lẽ bài thơ thành công nhất trong số những bài thơ viết về các anh hùng liệt sĩ là bài « Bế Văn Đàn » của Trịnh Đường. Những câu thơ vừa trang trọng, thiết tha ; tình cảm thành kính, chân thực của nhà thơ giúp cho bài thơ giàu sức gợi tạo nên được rung động lớn cho người đọc. Vừa mới ra đời, bài thơ đã được phổ nhạc. Cùng với sức mạnh truyền cảm của âm nhạc, bài thơ được hàng triệu bạn đọc yêu nhạc, yêu thơ truyền tụng và phổ biến. Không có câu thơ nào thật tài hoa, thật nổi bật, vẻ đẹp của bài thơ là ở sự hài hòa, ở độ chín của cảm

một
sâu

« Mười năm nay anh không còn chết nữa
Con gái nuôi anh mái tóc vừa xanh
Cam Mường Pồn quanh mồ anh sây đỏ
Giải vàng chiến địa cũ Mường Thanh
Màu cỏ cây cũng thắm sắc đời anh
Đời anh giữ ngày nào cùng đội ngũ
Hoa ban thơm nước mắt của anh Pù
Thân — giá — súng — anh vẫn nguyên chỗ cũ
Đang hiên ngang xả đạn xuống đầu thù

Anh vẫn đang giết giặc đến bây giờ
Từ chiến thắng Điện Biên lấy lòng thế giới
Anh bước vào trang sách các em thơ
Bế Văn Đàn chói chang hồn vĩ đại
Hăm hai tuổi đầu anh dũng hóa muôn thu »

Bài thơ đã có thể khép lại ở đây và đã thật là trọn vẹn nhưng Trinh Đường lại muốn nói cho thật đầy đủ, vì vậy anh đã thêm :

« Có điệu kỳ những giá – súng – đời – anh
Thì bao nhiêu thứ giặc cũng tan tành »

và do vậy, thể hài hòa, cân đối của bài thơ bị phá vỡ, bố cục trở nên không chặt, Trinh Đường khép mà không kín, thật đáng tiếc !

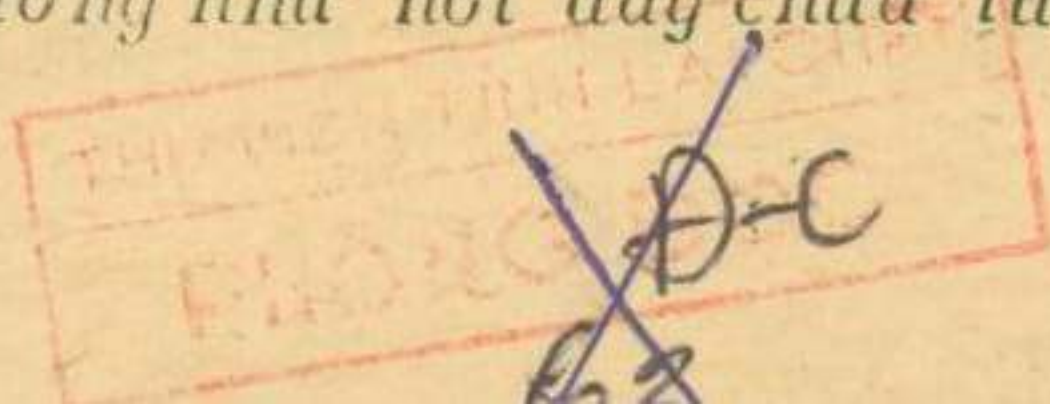
Ồ những bài thơ viết về Điện Biên lao động và xây dựng, một ý tưởng cứ trở đi trở lại. Từ mảnh đất chiến trận đầy mình năm xưa. Điện Biên ngày một đổi lột thay da, ngày một biến đổi kỳ diệu nhiều công trường, nông trường được xây dựng :

« Mùa lúa mới trên Điện Biên lịch sử
Chiến trường xưa nay bát ngát nông trường
Đã ươm dấu vết xe tăng quần nát,
Đất trở mình trong tiếng máy cày vang »

(Mùa lúa mới trên Điện Biên lịch sử – Nguyễn Khoa Đăng)

« Him Lam xanh một màu xanh
Chiến trường xưa nay đã hóa công trường »
(Gửi Điện Biên – Lưu Trùng Dương)

Một Điện Biên thanh bình, một Điện Biên no đủ, trường như nơi đây chưa từng qua những trận mưa

ĐC/754

bom bão lửa của một cuộc chiến đấu chưa phải là đã
lâu lắm :

« Nắng Mường Thanh lúa vàng
Khói thơm chiều đốt rạ,
Cối nhà ai giục giã
Thoáng áo nâu áo chàm »

(Trở lại Điện Biên — Phan Quốc Bình)

Và nếu như có một thời người ta nhìn Tây Bắc —
Điện Biên hết sức dữ dội — dữ dội bởi thiên nhiên
hung vĩ và khắc nghiệt, dữ dội qua bộ mặt hung tợn
của chiến tranh, thì nay vẻ đẹp cổ hữu, vẻ đẹp tuyệt
vời của một miền Tây vời vợi nghìn trùng đã được
nhìn nhận, được tái hiện qua những vần thơ
xây dựng :

« Đường 41 như một dòng lụa đỏ
Thắt lưng ong rừng núi áo chàm xanh :
Sông Nậm Rốm như tay mềm đang múa
Tay sáng ngời những vòng bạc long lanh »
(Gửi Điện Biên — Lưu trùng Dương)

Nhưng quá khứ vẫn trĩu nặng trên mỗi câu thơ —
cái quá khứ đau thương và anh dũng — bởi vì cái
cần nhớ thì dứt khoát chúng ta không chối bỏ, mà
một cái gì lại, chắt chiu, nâng niu, trân trọng, muôn ngàn
sâu sắc ghi nhớ. Bởi vì, có thể nào « Cầm hạt thóc trên
tay — nặng máu người đã khuất » (Chế Lan Viên) mà
vô tình, vô linh, mà lại không nặng lòng tưởng
nhớ. Và cũng vì vậy mà cái mùi hương dịu,
dịu « Đang bay đầy nghĩa trang » và những hạt thóc
vàng phơi ở nghĩa trang liệt sĩ trong những câu
thơ của Chế Lan Viên cứ còn âm âm vang vang
mãi trong lòng người đọc, cứ quẩn quýt mãi trong
tâm trí chúng ta. Một tấm lòng biết ơn, một thái độ

thành kinh, sự bắt diệt của những anh hùng. Những câu thơ thật giàu sức gợi :

« Nghĩa trang
Chói chang
Sắc vàng
Một mùi hương vời vợi.
Đang bay đầy nghĩa trang
Nhà dân chật
Dân lên đây phơi thóc
Thóc của dân
Che kín mộ anh hùng »

(Thóc mới Điện Biên)

Ngay cả anh chiến sĩ Điện Biên năm xưa, trong những năm tháng xây dựng hòa bình cũng chưa phải là đã yên lòng. Bóng ma của những thế lực hắc ám chưa phải là mất hẳn, cuộc sống mới chưa thật định hình, chưa phải là hoàn toàn tốt đẹp. Bao nhiêu điều anh còn phải trăn trở, lo toan :

« Đồng bào Thái đã no cơm biết chữ
Nhưng hùm beo còn lẩn quất bên rào
Người lính Điện Biên đêm nằm vẫn nhớ
Ánh điện chưa về khắp nẻo rừng sâu... »

(Gửi Điện Biên—Lưu Trùng Dương)

Tấm lòng của anh, thể đứng của anh vẫn là cùng cả nước, với cả nước, vì cả nước. Chính vì thế mà hình tượng của anh trở lên cao vời vợi trên trời :

« Lòng anh chảy theo dòng sông Nậm Rốm
Sẽ hòa trong mạch máu Cửu Long dài,
Nhấn với miền Nam : « Anh làm núi lớn
Che miền tây Tổ quốc, dựng tương lai ! »

(Gửi Điện Biên)

Cho nên trong những ngày kháng chiến chống Mỹ, cái thể đứng Điện Biên vẫn thật là vững chãi, ung dung và tự tin—ung dung và tự tin đến kỳ lạ trước hung bạo của kẻ thù :

« Bom Mỹ vừa rung phía cuối đèo
Quanh hầm Đờ-cát để ngừng kêu
Đạp trên gỉ sắt con trâu đứng
Sừng nghênh về thung tiếng vỗ bèo »

(Bên hầm Đờ-cát—Yến Lan)

Vì vậy, cũng thật là bình thường, là tự nhiên khi những thể hệ trẻ nối tiếp nhau lên đường đánh giặc, đều cảm nhận ở Điện Biên « Mỗi thước đất gặp một dòng trắng sữa » (Văn Thảo Nguyên), đều « Mang Điện Biên trong lòng mỗi tối xuất quân » (Trang Nghi).

Sức mạnh của Điện Biên vẫn còn âm vang mãi trong tâm hồn của những thế hệ trẻ. Ở một số bài thơ có hình ảnh thật đẹp : Ngày cha nổ súng vào đầu thù ở Điện Biên lịch sử, con còn nằm trong nôi, còn nằm trong tấm lòng yêu thương của mẹ, nay con đã trở thành anh chiến sĩ, tiếp bước cha anh đi làm những Điện Biên mới ! Nhưng sức vóc của đất nước ta, của anh chiến sĩ hôm nay đã tón bồng lên kỳ diệu. một câu thơ của Ngô Quân Miện thể hiện một cách nhuần nhị hiện thực ấy qua những vần thơ anh viết cho con :

« Từ Điện Biên xưa đến Điện Biên nay
Trời quê ta gấp mấy lần cao rộng
Lần gặp con sao cha xúc động

Bước con đi như vượt cả thời gian »

(Tiếng Điện Biên trong lòng thế hệ)

Thế hệ mới lên đường đi làm những Điện Biên sau, có đầy đủ bản lĩnh, đều cảm thấy « Mỗi thế hệ đi

qua đều trải đủ niềm vui và nỗi khổ », « Mỗi thế hệ
hãy đào tiếp đoạn chiến hào còn dở » (Bảng Việt),
đều đủ niềm tin và sức mạnh để tự mình lập nên
những chiến công mới :

« Lóp con của những chiến sĩ đánh đồi E, đồi C
nhận liếp cung đường
Vinh quang của cha anh chẳng cảm che rợp
bước

Phát hiện hết chỗ giao hòa Tổ quốc
Biết tự mình xây lên vững đắp nên dày »
(Chuyện cũ viết lại — Phạm Ngọc Cảnh)

Nhưng trong sâu xa của tâm hồn mình, các anh
không khỏi cảm thấy áy náy — một sự áy náy thật
đáng yêu và rất đáng kính phục : « Khi anh Giót lấp
lỗ châu mai, chúng tôi ngồi học » (Phan Cung Việt)
và « so với các anh chúng tôi đến muộn mắn » (Nguyễn
Quang Tịch). Trong sự áy náy ấy có lòng thương vô
hạn những người chiến sĩ chân đất đầu trần, nhin
đói đi đánh giặc năm xưa.

« Thuở các anh đến với mùa mưa
Bằng chân đất đầu trần
Áo trấn thủ bọc thân gầy khi gió mùa đông bắc
Đến với trận công đồn bằng nước da sốt rét
Bằng trận đói liên miên không thước đất cảm dùi

(Phương trời mới đến — Nguyễn Quang Tịch)

Nhưng cũng lại có lòng cảm phục vô cớ được
bão lửa của lòng căm thù và ý chí quyết chiến quyết
thắng mà các anh xưa đã trút xuống đầu thù :

Có một thời mặt đất hóa dòng sông
Những binh đoàn dồn núi vào mặt trận
Áo xung kích bắc qua dòng Nậm Rốm

Cầu Mường Thanh thấp sáng cầu vòng
Nhưng cứ điểm gầm vang ngàn họng súng
Lửa nén dồn từ mặt đất bùng lên »
(Gặp ở Điện Biên—Nguyễn Đức Mậu)

Mỗi chiến sĩ Điện Biên Phủ như một tấm gương
chót sáng, để lớp trẻ hôm nay đến xây dựng Điện
Biên soi vào mà tự tìm ra bước đi cách mạng nhất
của mình, đôi lúc « vẫn ân hận mình chưa về được
cái sâu thẳm tâm hồn người giải phóng Điện Biên »
(Tôi đo đạc Điện Biên—Nguyễn Tri Tâm), cũng là sự
mặc cảm cần thiết của người thanh niên Việt Nam
có trách nhiệm công dân với Tổ quốc mình, biết
«chắt lọc từng ngày, theo gương các anh soi (Tưởng
niệm—Nguyễn Tri Tâm)

Một thế hệ có hiểu biết như thế, có sự cảm nhận
hết sức sâu sắc niềm tin và nỗi buồn, sức mạnh và
ý chí của cha anh đến như thế, thế hệ ấy đủ sức
gánh vác, đủ sức đảm nhận phần việc mà đất nước
giao phó, mà lịch sử trao lại :

« Dấu chân chúng tôi có đến in sau.

Cơn mưa ngày xưa, áo chúng tôi bây giờ lại ướt
Lại thay các anh sống những ngày bão táp
Để mỗi hạt đất này hóa những trường ca »

(Phương trời mới đến—Nguyễn Quang Tính)

«Giành chiến thắng xong rồi

Còn phải sống sao cho xứng tầm chiến thắng

Em hãy đến cánh đồng Mường Thanh

Đến nơi hết đời mình vào tuổi lớn:

Giành đất với quân thù, dấu vài năm vài tháng
Nhưng nuôi đất nảy nở sinh sôi là trận đánh hàng đời»

(Em hãy đến cánh đồng Mường Thanh—Bằng Việt)

Cách nói có thể hơi khoa trương, to tát, nhưng
tấm lòng của các anh chắc chắn là rất thật.

Từ những bài thơ trực tiếp miêu tả sự kiện, đến những bài thơ ngày càng giàu cảm nhận, nhiều chất suy tưởng nhiều suy tư có linh chất trí tuệ và khái quát, có thể nói đó là bước phát triển tất yếu của những bài thơ viết về Điện Biên. Khi sự kiện càng lùi xa, người ta càng có điều kiện để nhìn toàn cảnh, có khả năng suy ngẫm sâu sắc, để liên tưởng, đánh giá. Sức nặng và bề dày của thời gian, giúp cho các câu thơ, bài thơ không còn chỉ bông bênh, chỉ nhờ cậy vào những sự kiện. Chủ đề của những bài thơ sau này cũng mở rộng hơn, phong phú, đa dạng hơn. Từ một Điện Biên cụ thể đến một Điện Biên là biểu tượng sức mạnh của dân tộc; từ viết về Điện Biên, đến viết về Điện Biên trong thế lưỡng quan, hòa hợp với đất nước, dân tộc... những vần thơ về Điện Biên cứ mở rộng dung lượng phản ánh, tự tạo cho mình những khả năng rộng lớn để đi đến với người đọc, để tái hiện vẻ đẹp có tính chất lý tưởng của Điện Biên đa dạng, nhiều chiều.

..

Thơ viết về Điện Biên quả là phong phú, có những bài rất hay, nhưng những bài thơ như không nhiều lắm. Điều đó cũng được thể hiện trong tập sách này. Chúng tôi đã hết sức cố gắng chọn lọc nhưng những bài thơ trung bình vẫn còn chiếm số lượng không ít trong tập. Đó là một điều đáng tiếc vì nhiều lý do chúng tôi vẫn thấy cần để lại. Tuy từng bài chưa thật hay nhưng tập hợp lại, chúng đã góp phần giúp cho người đọc có được một cái nhìn, một ấn tượng chung nhất về mảng thơ viết về Điện Biên.

Để tuyển chọn, chúng tôi đã đọc lại hầu hết những

lập thơ tuyển quan trọng của ta từ 1954 đến nay, những tập thơ liêu biểu của nhiều tác giả, những tờ báo và tạp chí lớn được xuất bản ở Trung ương, ở Hà Nội và có trực tiếp gặp một số tác giả để xin ý kiến trong khi chọn cho được chính xác. Phần sách, báo xuất bản ở các địa phương do điều kiện hạn chế chúng tôi chỉ tham khảo được rất ít. Do vậy, chắc chắn là còn nhiều bài thơ viết về Điện Biên, chúng tôi chưa được biết, chưa được đọc và vì vậy việc tuyển chọn sẽ có phần nào chưa bao quát được thực chất mảng thơ mà hàng trăm nhà thơ của ta đã viết về mảnh đất anh hùng ấy. Vả lại, hiểu biết và quan niệm còn hạn hẹp của người tuyển chọn có thể đã bỏ sót những bài thơ hay, cho nên một lần nữa rất mong bạn đọc góp ý để nếu có dịp chúng tôi sẽ bổ sung, sửa chữa.

Năm 1984, dân tộc ta kỷ niệm trọng thể lần thứ ba mươi ngày chiến thắng Điện Biên lịch sử. Cùng với nhiều hoạt động phong phú và có ý nghĩa khác tập sách nhỏ bé này, như là một bông hoa mộc mạc và khiêm tốn, kính tặng những anh hùng Điện Biên năm xưa và những anh hùng Điện Biên hôm nay. Vì, đúng như nhà thơ Lưu Trùng Dương đã viết:

« Điện Biên đã anh hùng xây chiến thắng
Điện Biên nay vẫn là đất anh hùng
Người mới như hoa ban nở trắng
Điền ngàn Tây Bắc xanh mênh mông!... »
(Gửi Điện Biên)

Hà Nội tháng 11-1983

Trần Bảo Hưng

Quân ta toàn thắng ở Điện Biên phủ

20 tháng 11 năm cũ

Giặc Pháp nhảy dù Điện Biên phủ ;
Hăm một tiểu đoàn tinh nhuệ nhất,
Xe tăng súng lớn đầy chồng chất.
Chúng khoe rằng : « Kế hoạch Na-va
Thật là mạnh dạn và tài hoa.
Phen này Việt Minh phải biết tay,
Quan thầy Mỹ thì vui lòng thay ! »
Các báo phản động khắp thế giới
Inh ỏi tăng bốc Na-va tới.

∴

Bên ta thì :

Bộ đội, dân công quyết một lòng,
Xẻ non, đắp suối, vượt qua sông,
Khắc phục khó khăn và hiểm trở,
Đánh cho giặc tan mới hả dạ ;
Lặng lẽ chuẩn bị suốt tháng ngày,
Không quản gian khổ và đắng cay ;
Quyết tâm làm cho tròn nhiệm vụ
Đã hứa với Bác, Đảng, Chính phủ.

∴

13 tháng 3 ta tấn công,

Giặc eòn ở trong giấc mơ mộng :
« Minh có thầy Mỹ lo cung cấp,

Na-va, chinh phu ngâm

THUỞ trời đất nổi cơn gió bụi
Khiến Na-va nhiều nỗi chuân chiên,
Thua to ở trận Điện Biên,
Vì ai kế hoạch mà nên nỗi này!
Cút về Tây tằm lòng xấu hổ,
Xấu hổ này biết đồ ai đây?
Bước chân lên chiếc tàu bay,
Bước đi một bước giây giây lại dừng.
Quân kháng chiến, tưởng chừng dễ xức,
Nào ngờ Na hết sức chủ quan,
Hơn hai mươi một tiểu đoàn,
Chỉ trong một trận tan hoang tội bời!
Thôi, Na hăng cút về nước mẹ.
Quyển chỉ huy lại để Sa-tăng,
Na đi, Sa lại lẳng nhăng,
Thằng đi, thằng ở, chẳng thằng nào hơn.

Giang sơn này giang sơn dân Việt,
Toàn quốc dân kiên quyết đấu tranh.
Quyết tâm thì chắc công thành
Tự do độc lập quang vinh đời đời.

Lữ Huy Nguyên
sưu tầm

---

(1) chú thích của tác giả :

“chú ý: Chinh phu chứ không phải chinh phụ”.

Điện Biên

Mỹ chẳng phải chờ lâu⁽¹⁾

UY danh lừng lẫy khắp năm châu,
Đạn cối tuôn cho Mỹ bể đầu,
Thành đồng trống đánh lay lầu trắng ⁽²⁾
Điện Biên, Mỹ chẳng phải chờ lâu.

1964

Lữ Huy Nguyên

(sưu tầm)

(1) Đầu đề do chúng tôi đặt (B, T).

(2) Chú thích của tác giả : « Lầu trắng là nhà của tổng thống Mỹ ».

Mùa lúa mới trên Điện Biên lịch sử

CÓ ai tới chân trời phía tây Tồ quốc
Tôi gửi lời chào chiến sĩ Điện Biên
Trên mảnh đất anh hùng năm trước
Tay các anh gieo mùa lúa đầu tiên.

Chiến trường cũ chìm trong cỏ sắc,
Dây thép gai giăng kín núi đồi.
Bao vỏ đạn, mảnh bom nhọn hoắt,
Bao quả mìn bí mật còn gài!...

Mảnh đất ấy hôm qua cháy bỏng
Súng giặc tuôn trăm tấn thép ngất trời,
Các anh đã giữ nguyên từng tấc đất
Hẹn một ngày hoa trắng lại đua tươi.

Ngày vui ấy hôm nay đã tới,
Súng khoác vai, anh vạch lối về đây
Câu hát vỡ hoang, buổi chiều gió núi...
Anh lại gỡ mìn, dẫn gỗ, chặt cây.

Ngày qua ngày, mồ hôi đầm vai áo
Tắt nắng chiều bàn tay cuộc chưa thôi.
Trên luống đất xưa thấm bao giọt máu
Anh thấy mình thêm sức mạnh đôi tay!

Những đường hào quanh dãy đồi đất đỏ
— Trăm mối dây ghi cồ giặc hôm qua —
Chào nắng mới đã rề lau, vạch cỏ
Thành đồng mường dẫn nước kịp gieo mùa.

Mảnh bom chầy đúc lưới « cày năm một »
Dây thép gai rào kín những nương xa
Lúa đã xanh trên trường bay hồng Cúm,
Đồi Him Lam đồn dập tiếng máy cưa.

Mùa lúa mới trên Điện Biên lịch sử
Chiến trường xưa nay bát ngát nông trường.
Đã mờ dấu vết xe tăng quần nát,
Đất trở mình trong tiếng máy cày vang.

Lúa óng ả nghiêng mình theo gió hát,
Giải lụa vàng ai trải giữa nương xa.
Lúa đượm nắng ngát thơm trời Tây Bắc
Những ngày mùa gọi nhớ dưới quê ta...

ai tới chân trời phía tây Tổ quốc
gửi lời chào chiến sĩ Điện Biên,
Đặt lửa chiến tranh năm trước
Tay các anh gặt mùa lúa đầu tiên.

1958

Ảnh hồng Điện Biên

Nước Việt Nam cho ta tim sắt
Đất Điện Biên cho ta gan đồng

Quả tim sắt sáng rực, quyen nhịp tim đất nước
Lá gan đồng tươi rói bám nhịp thở non sông.
Gan giữ nước như ong giữ tổ.
Mắt giữ mừng không hề biết chớp
Mắt muốn chớp, ta hãy đếm lại:

- Biết bao gói đất đỏ đã bồi nên Pom—Lót
- Biết bao nắm đất sét đã dựng thành Tu -
Đin

Tu-Đin ngăn voi điên, hồ dũ
Đập lớn chặn thường luồng xô lở quê hương
Gươm vệ quốc ngàn năm sáng loáng.

- Rồi biết bao nhát mai nhát cuộc, đêm ngà
đào bới
- Đào hào ngầm xuyên khắp cánh đồng M...
i hanh

Cho đại quân ào ào xông tới
Túm tóc địch tận ổ hầm sâu
Những cánh tay lông lá chen nhau giơ thẳng
Cờ trắng dựng như năm mùa mưa

Đáng đời thay bọn tây cướp nước
Nhớ muôn đời bài học Điện Biên.

∴

Hàng năm, kỷ niệm ngày truyền thống vẻ vang
Ta như được rửa mặt ở suối thép, chí ta luyện thêm thép
Được tắm mình ở suối gang, tim ta luyện thêm gang.
Rảo bước đi nổi gót cha ông
Ta sẽ làm những việc mà người xưa chưa hề mơ ước,
Dặt lại mỗi trong nanh vuốt hổ
Nhỏ lấy ngà ở cầm voi sống
Đạp mây mù lấy ánh bình minh
Tim ta tìm Bế Văn Đàn
Gan ta gan Phan Đình Giót
Bùng lên ngọn lửa thanh niên
Rực thêm, sáng mãi ánh hồng Điện Biên.

5 — 1974.

Trở lại Điện Biên

HAI lần gà gáy sáng
Ta đi qua Điện Biên
Đồng dài sương mờ trắng
Rơi rớt sao tàn canh

Hai bản làng bên núi
Trống giục giã ra đồng,
Trời Điện Biên tan khói
Và nắng trải mênh mông ....

Hồi đèo cao vách dựng
Vẫn sừng sững uy nghiêm
Trời mấy lần vang súng
Đất mấy lần dội bom ?

Hoa Mường Pồn vẫn nở
Như mắt những anh hùng
Hoa chói lòa lịch sử
Hương bay xa...núi rừng

Mười lăm năm trở lại
Đến thăm mộ anh Dân
Anh yên nằm buổi ấy,
Hồn anh trong thời gian,

Dây thép gai gỉ nát
Mười lăm năm qua rồi
Chiến hào xưa đắp lại
Pháo trông trời quê vui.

Nắng Mường Thang lúa vàng
Khói thơm chiều đốt rạ,
Cối nhà ai giục giã
Thoáng áo nâu, áo chàm.

Tre xây thành Bản Phủ
Như bàn tay ca vũ
Chợ Hồng Cúm họp chiều
Dưới tre, hồng khăn piêu...

Chiều bên sông Nậm Rốm

NĂM xưa đánh Điện Biên
Có tở ba người vượt qua dòng Nậm Rốm
Giặc tuôn đạn, bốn bề lửa cuốn
Hai người gục ngã dưới lòng sông
Còn một người vẫn thét xung phong

Chiều nay, bác công nhân nông trường
Dắt cháu nhỏ bằng một bàn tay gỗ
Thong thả bước và lắng nghe sóng vỗ
Dưới chân cầu Nậm Rốm mịn phù sa

Người ông băng qua cánh đồng ngô
Đến ngồi trên nóc hầm Đờ-cát
Đôi vai áo tải đầy nắng nhạt
Đầu nghiêng nghiêng, lâu chẳng nói năng gì

Đứa cháu vui chơi quanh những bụi bờ
Màu áo lẫn với hoa cải trời vàng rực
Bé trốn trong ngô, tiếng cười khúc khích
« Cháu ở đâu nào, đồ biết, ời ông!... »

Ngoài xa kia chiều dần buông
Sông Nậm Rốm lại hồng lên ánh lửa
Dòng máu xưa vẫn còn loang đỏ
Tươi cho mảnh đất tốt tươi này!

Điện Biên 27-12-1978

Đứng giữa Điện Biên

TÔI đứng đây, giữ Điện Biên, buổi sớm.
Bỗng muốn hát lên thành câu hát lớn!
Một cái tên làm cả nước vui chung.
Điện Biên!

Điện Biên, khoảnh đất anh hùng!
Một cái tên đã vượt nghìn biên giới
Triệu triệu trái tim cùng kêu hân gọi!
Một cái tên vinh dự nghìn đời
Cho dân tộc Việt Nam, cho cả loài người!

Điện Biên đó, lúa xanh đồng nổi bãi
Bên tai tôi, trong gió lửa nắng trải
Như vẫn âm vang lửa đạn năm nào.
Dưới chân tôi: đất cũ chiến hào
Vẫn rạo rức nghe rung từng nhát cuộc...
Bao nhiêu đồng chí của tôi
đồng đội của tôi

Mấy chục ngày đêm năm trước
Đã sống những phút giây vĩ đại nhất đời mình:
Xông thẳng tới quân thù

Vì Tổ quốc quang vinh
vượt hết gian nan, coi thường sống chết !
Con suối cũ vẫn rì rào chảy xiết
Mấy ngọn đồi vẫn đỏ, đứng gần nhau
Như đang tâm sự chuyện chiến đấu ngày xưa chung
mỗi tự hào

Của những cao điểm không tên
đã thành tên lịch sử,

Đồi A một dãy, bên mấy chùm hoa nở
Ôi tấm bia cao trông tựa một con người
Thân đứng thẳng hiên ngang, vùng trán hướng chân
trời

Như gửi gắm những ước mơ lớn lao, những tâm
tình đẹp nhất

Tôi thầm nhắc : Tô Vĩnh Diện, Bế Văn Đàn...

Những cái tên thật đơn sơ, chân thật
Nhưng tên người đang sống giữa lòng tôi
Những người anh từ biên sông xa sóng đỏ cát bồi
Từ những xóm trung du, những bản làng dốc núi,
Từ trăm nẻo đất quê mang hồn căm nhức nhối,
Đã hành quân lên,
không có mặt ngày về!

Khổng, các anh không còn,

Nhưng sức sống còn kia
Đang nuôi dưỡng những nhánh hoa, những vòm
khoai, ngọn bắp,
Đang thôi thúc những bàn tay cày nương xẻ đất
Làm chủ cuộc đời, làm chủ thiên nhiên.

Chuyện cũ viết lại

Tôi đi nhiều năm quanh thung lũng ấy A Sầu một khoảnh đất phì nhiêu mà dân bao trận đánh giá có nhành hoa ban nở trắng rừng tôi ngấm gió khô này nhất định gió Than Uyên.

Đến giao thừa từ già tuổi thanh niên
vẫn hát hợp âm khối bộc phá xé vụn đời A1
gặp anh em xưa đánh dôi E1 dôi C cười trên đỉnh
chốt
chẳng một ai thấy giọng hát mình già.

Hai mươi mùa xuân ngoảnh lại nhìn mỗi bước sau xa
như xòe nón xòe hoa, như múa sạp giống tre bền
giữ nhịp
đêm Trường Sơn bếp lửa rừng tiền người xuất kích
khói thuốc缭绕 buổi thiếu lại ngấm say

Liên tưởng nào bề bộn thể giữa lòng tay
xe xích dọc đường mòn nẩy giọng hò kéo pháo
đuốc lửa dân công lập lòe đêm Tuần Giáo
quang hợp rồi hắt nắng mãi về Nam.

Bè trầm đi ẩn hiện lắm gian nan
bộ gõ rung theo chẳng kịp lòng phần nộ
máu im lặng chìm vào giai điệu cũ
để mỗi ngày tôi hát với yêu thương

Lớp con của những người đánh đôi E1 đôi C nhận
tiếp cung đường.
vinh quang của cha anh chẳng cầm che rợp bước
phát hiện hết chỗ giao hòa Tổ quốc
biết tự mình xây lên vững đắp nên dày.

Bao dự định hồn nhiên sau cuộc chiến tranh này
lại bật mở bất ngờ những vòng quay chiến dịch
« Hành quân xa »... Hát với bàn chân nhằm đến đích
bước ai đi chẳng bấm ngón xuống âm đầu

Những năm tôi đi thung lũng lá thay màu
lòng đón đợi một bình nguyên rộng trải
bởi đó một tình yêu ở lại
sợi bạc cạnh thái dương tôi đã nói được gì đâu

Đến tuổi này tiếng hát đuổi theo mau
phải tắt cả lỗ châu mai chết lặng dưới ngực trần anh
Giọt

phải tắt cả vườn trái, bờ kênh hồi sinh mấy lượt
như thung lũng xưa xanh trắng xóa giặc ra hàng.

Giao hưởng chờ kết tụ hết âm vang
Nơi chót vót không gian sớm chiều Nam gặp Bắc
những anh em đánh đôi E1 đôi C còn giữ được
lạnh lạnh tiếng cười ở vĩ thanh này.

*Năm kỷ niệm lần thứ 20
chiến thắng Điện Biên*

Him Lam màu cỏ

Tặng Vũ Quân Phương

PHAN Đình Giót chẳng kịp nhìn
dưới vòng ngực cỏ nhú tim hơi mưa
và sau đó mấy mươi mùa
thơ về cỏ dễ thương chưa ai làm.

Giá mà bạn đến Him Lam
cỏ vô tư phủ kín bàn chân đi
câu thơ viết được những gì
màu thời gian với xanh rì cỏ may

Trước Phan Đình Giót, nơi này
đã là cỏ, đã là cây, đã là ...
chỉ lòng chưa hết sâu xa
chiều Him Lam máu người và cỏ non.

Cái nòng súng giặc rỉ mòn
như móng vuốt của thời còn hoang sơ
mà từ sỏi đất cản trở
vẫn là cỏ vẫn bất ngờ vẫn xanh.

Ở Him Lam gió lộng hành
đêm không ngưng đủ một mảnh sương rơi
nơi khắc nghiệt cả đất trời
lạ lòng cái sức non tươi bạn kia.

Chiều mưa thơ bạn nhường chia
lăn thấn ấy mọc nên rìa ao chuôm
để trong đất những vui buồn
xe con chỉ biếc mà luôn cỏ may

Tôi quẩn quít với chiều nay
cỏ Him Lam nhất đầy tay cầm về
áp vào ngực Giót còn nghe
tuần hoàn máu vẫn tràn trề tháng năm

Sơn La 1982

Anh bạn đòn gánh

NÀY anh bạn đòn gánh
Tôi cùng anh kết đôi
Đêm tối mưa trơn lầy
Đèo cao dốc đứng dựng
Lấp mắt cỏ gai dày
No máu người vắt rưng.
Máy bay giặc giữa trời
Như quạ đói say mồi
Bom trùn chúng rải xuống
Bom giờ chúng cắt ngang
Cầu khe chúng phá nát
Lối mòn chúng đốt quang
Đường đèo chúng lật ngửa
Như lợn rừng dũi lỗ.
Mưa xối bão ta lùi
Ngọn tre treo tính mệnh
Săn bền đầu gối tôi
Dẻo dai anh đòn gánh
Không, không! Vượt qua thôi!

..

Đường Ke Xiên Xong Khửa
Lên Điện Biên, lên trời

Chim hót lau bạc phơi
Tăng sức mạnh muôn lần
Nhờ khí thế mặt trận
Kĩu kịt ta đến nơi
Ba yển còn ba cân.
Đại đội trưởng cười bảo :
« — Ba cân công nghìn cân
Đủ nuôi trong một ngày
Ba đồng chí bộ đội
Đề bắt trong một ngày
Ba thắng giặc đèn tội
Châu Mộc ba trăm người
Đi dân công góp gạo
Đâu ít giặc đi đời ! »

..

Một lòng anh với tôi
Gạo vợ con dành dụm
Thắng lợi tròn công sức
Tôi giữ anh không dời
Đặt anh đầu chỗ ngủ
Đề hôm nay, mãi mãi
Nhớ « Ngày Bầy tháng Năm » !

Mạc Phi (dịch)

(Từ nguyên tác tiếng Thái)

Điện Biên phủ ngọn lửa hùng ca

MÙA xuân năm 1974

Chúng ta từ các mừng kéo về đồi Hin Lăm (1)
đồi A1...

Ta phát quang, ta đốt,
Lửa lên từng ngọn lửa reo.

Lửa ơi! đừng cháy xém đất thương yêu
Lửa hãy đốt ra tro tàn: rác rưởi,
Lửa hãy soi những đường hầm hang tối
Điện Biên Phủ—lửa chân lý sáng ngời!

Chúng ta tuổi hai mươi
Mẹ kể khi mẹ sinh con trong lán
Mẹ nhả tin ra ngoài trận,
Cha bận giải hàng binh
Cha chưa thể về thăm
Cha gửi về một miếng mặt chăn, một chiếc bát lửa
Một mảnh giấy ghi vài dòng chì đỏ
Gợi ý đặt tên con...

..

Từ ngày ấy Điện Biên Phủ vàng son
Giữa rừng ban mỗi mùa hoa nở trắng
Giữa Mừng Thanh lúa chiêm mùa thơm ruộng
Giữa Việt Nam đất nước Hồ Chí Minh.

Chúng ta — những lớp măng
Xé mặt đất vươn lên buông mo nở lá.
Rừng cây, rừng hoa, rừng đá,
Rừng người.

..

Ta lại đi khắp mọi nơi
Mang theo lửa Điện Biên rèn ý chí
Đời cha đóng từng bẻ nửa chở gạo nuôi bộ đội đánh
Tây.
Đời con dùng súng trường lên ngọn núi cao săn máy
bay giặc Mỹ.
Có Độc lập Tự do rồi sẽ hết kiếp khổ nghèo.

Đường ta đi tự tay ta san núi, xẻ đèo
Như những cha anh ta đào hào dàn trận địa
Mường Tè ơi! hẹn gặp nhau, chóng nhé!
Khi tiếng còi xe là lúc sướng nhất đời
Như giờ phút bắt tướng giặc giờ tay
Ta bước vào trang sử mới.

Bao nhiêu thác ghềnh trên sông Đà sôi nổi
Có phải như lòng ta?
Bao nhiêu ngọn đồi mang tên gọi mới chữ hoa
Chỉ cho ta đáng đi thế đứng.
Năm Rốm, Pa Khoang... nước dâng thành hồ rộng
Như biển tình nhân ái Bác xây dựng cho ta
Điện Biên Phủ — ngọc lửa, hùng ca!

Điện Biên phủ 29-4-1974

---

(1) Hìn Lăm Nghĩa là đá đen, lâu nay, trên sách báo vẫn quen viết Him Lam, là không có nghĩa.

A1 lửa

Trích trường ca Điện Biên Phủ

Đội A1 đã biến thành đội lửa
Những mũi—tên—chiến—sĩ rục cãm hờn
Lao vun vút, vượt đường qua cửa mở
Mạnh thế xuyên sơn.

Trong bóng đêm lập lòe hoa pháo
Giắc lù lù dẫn xác đi lên.
Hỏa lực ta bỗng làm vũ bão
Quật tan đầu lũ cướp dê hèn.

Những khẩu súng lồng lên trước chiến hào vỡ nát
Như một đàn ngựa chiến xông pha
Đạn thay kiếm dọc ngang thẳng phạt
Tiếng súng diệt thù như những lời ca

Mỗi chiến sĩ, một thành đồng cản giặc
Sắt thép đạn bom thua gang thép con người
Đại bác ta bằng nghìn đại bác
Khẩu súng trường giành lấy tương lai.

Giờ phát hỏa. Pháo ta làm mưa thép
Dựng không trung cuộn cuộn khói đen vàng.
Luồng xanh đỏ dập dồn như thác đổ
Chớp bộc phá xanh lè. Súng thép gầm vang.

Những luồng chớp vút cao cao vút
Pháo của ta rách nát bầu trời
Đàn chim lửa bồ xuống đồi A1
Đạn sáng ngang trời—sao đồi ngòi.

Tảng đá, mảnh hầm
Vọt lên, rơi xuống.
Đồi méo đi, lún dần
Đất ngày đêm nóng bỏng

Trong pháo ta, bài ca chân lý
Nhu lòng ta, pháo hát ngang trời.
Miệng hầm ngậm. châu mai, pháo hủy
Pháo quân thù gục xuống, tàn hơi.

Nắng trưa nung quả đồi tím nát
Hơi nóng tuôn hầm hấp gió Lào
Xe tăng giặc gằm gù chuyển đất
Tiếng máy bay rung động trời cao

Mưa đạn, mưa bùn mưa trùn xối xả
Nhưng con hào không ngủ, nhích đêm đêm
Mũi nhọn đường hào, gọng kìm xiết giặc
Những anh hùng chỉ biết đi lên.

Đất vui chúng, những thằng cướp nước
Đất che ta, đánh giặc cùng ta :
Giao thông hào thành mồ chôn đế quốc
Dẫn quân mình đi đánh chiếm đồi A

Đồi A1 dưới cơn dông lửa đạn
Trưởng con người không thể sống nơi đây
Ta đã sống bởi lòng ta dũng cảm
Cái chết phải lùi, nhường bước cho ngày mai.

Mặt đời bị lật cày lên tất cả
Đường hào ụ súng san bằng
Vỏ đạn chóc vàng, mảnh gang xám ngoét
Vỏ hộp, vải dù, sắt thép ngồn ngang.

Không khí bỏng, khét mùi thuốc súng
Đạn bom thù quật xác quân thù.
Cái chết nhục đê lên đầu chúng.
Đường hầm không lối thoát âm u.

Có đôi lúc, chiến hào vắng ngắt
Khói súng, đèn dù quyen với sương đêm
Màu bàng bạc phủ không gian ngọt ngào
Cả chiến trường giây phút lặng im...

Khói đại bác hay sương nhòa trận địa
Pháo sáng liên hồi. Bóng tối nhấp nhô
Vũng nước mưa nằm hắt ánh lò mờ
Nghe bồi hồi đồng hồ kim chạy khẽ...

Bụi xối lên, cuộn thành gió lốc
Xoáy xuống hào . động dưới hầm sâu
Ta cởi áo, mặc vào cho súng
Chung tâm tình, ta, súng bên nhau.

Rong rã mấy ngày đêm không cơm không nước
Không một giờ chợp mắt nghỉ ngơi
Những ánh mắt hướng về phía trước
Lửa sáng niềm tin, lửa sáng trời.

Anh nuôi ngã khi vừa băng cửa mở
Đất bùn trộn lẫn thúng cơm
Nước tung tóc, chan hòa máu đỏ
Anh vẫn nhào lên, trao cả khối căm hờn.

Chiến sĩ thông tin giữ đường dây liên lạc
Quý máu hơn thân mình, truyền đạt lệnh tiến công
Ta lăn lộn dưới làn mưa đại bác
Dù tạm đứt dây trời, không đứt tiếng ((xung phong))

Còn một người, ta vẫn còn trận địa
Súng anh hùng cao tiếng thét hiên ngang.
Quân tiếp viện ào ào như vũ bão
Cờ đỏ sao vàng nổi gió trước đoàn quân.

Bước tiến công chuyển rung mặt đất
Lũrì lê ta loang loáng đầu hào.
Những tên địch thập thò mũ sắt
Đầy xô nhau, run rẩy thét gào.

Mưa nắng, đạn bom, đất bùn, đói rét
Đã luyện rèn mỗi chiến sĩ chúng ta.
Trong chiến đấu gian lao, ta trở thành gang thép
Mỗi bước ở chiến trường như nghìn dặm đi xa...

Khi chiến đấu, lòng ta trong sáng nhất
Những mây mù, sương giá bỗng tan đi
Những sợi dây vướng mắc hàng ngày
Bỗng biến mất dưới ngọn cờ lý tưởng.

Tư tưởng lớn căng hồn ta bay bổng
Tổ quốc bên mình, đỏ thắm cờ sao...

Tương lai đến từ đây — trên đồi A1 lửa
Những con người gang thép Điện Biên ..

Cái ngày không quên ở Điện Biên Phủ

ĐIỆN Biên Phủ ! Điện Biên Phủ ! Điện Biên Phủ
oai nghiêm !

Đất nước hiền lành đã trở thành sắt thép ;
Sắt chạm sắt, và thép ta chạm thép.
Thép con người đã diệt thép tà ma !

Hãy dừng lại đây, hỡi trái tim ta,
Người ngừng đập hay đập nhanh muốn vỡ,
Cũng chỉ để đắm say trong vạn thuở
Tổ quốc ta anh hùng
Lừng lẫy ở Điện Biên.

Cánh đồng Mường Thang màu lúa thanh thiên
Sông Nậm Rốm hồn nhiên nay uốn khúc,
Rộn rã nông trường máy cày thúc đất
Những bản Đông, Hồng Cúm, những đội Độc Lập,
A Một, Him Lam

Nhớ lại cái ngày không thể nào quên được,
Cách đây đã hai mươi năm...

...

Lúc đó là năm giờ chiều.
Trời xanh biếc, đẹp cao lồng lộng.
Mây bông trắng phau về tận chân trời.
Nắng vàng chiếu rực đất đỏ như máu tươi
Trên những cao điểm phía Đông,
Ở đó những lá cờ chiến thắng của quân ta đang bay
trong gió.
Dưới khu Mường Thanh vẫn còn ngùn ngụt lửa,
Thì một rừng cờ trắng hiện ra trong khói xám
phất phơ.

Đất của ta run lên!
— Ai đã thấy bao giờ.
Một cuộc đấu hàng lớn lao
Mà quân địch kéo ra lại vui vẻ thể!
Máy phóng thanh của quân ta
Điều khiển chỉ đường, tiếng rung không khí.
Quân địch chia làm năm mũi
Đông như kiến cỏ ra hàng,
Chúng đi kéo dài ngót mười cây số
Như những con rắn lớn bị đánh vỡ hang,
Quản quai từ trong Mường Thanh thất thủ chui ra,
Trườn theo dọc các giao thông hào của trận địa ta
vĩ đại.

Bọn người ấy đã sống 55 ngày, 55 đêm kinh hãi
Dưới tầm sấm sét của tất cả mọi hỏa lực quân ta,
Trong những hầm hôi thối, bị bơm bùn và lỏng
bông máu pha,
Dưới chân, trên đầu, bốn chung quanh đều là
cái chết!

Chúng hôm nay được giải phóng ra ngoài địa ngục
Được đi trên đồng ruộng, được ngạc nhiên nhìn lá
cây xanh.

Thật là đủ mặt các đơn vị tinh nhuệ
Của tất cả các binh chủng quân đội Pháp viễn chinh.
Nào BFP, nào dù với những bộ áo quần loang lổ,
mũ bê rê xanh lá cây, mũ cao bồi ngáo ngỗ ;
Nào lê dương mũ tím mũ đỏ đội lệnh một bên ;
Nào công binh, nào pháo thủ,
Nào tăng—kít tầm vào tầm vênh,
Nào liên lạc, nào cứu thương,
Nào của lữ phi công nữa,
Với tất cả kiểu mũ sắt sùm sụp, trên trơ, nặng nề,
khả ố ;

Với những cái quần đặc biệt hai bên có túi bắt gà.
Với những bộ râu rậm rịt dưới những gò má dô ra...
Cứ tưởng chúng mày rúc tịt dưới hầm sâu được mãi!
Có đũa không kịp mang quần áo,
Đánh một cái soóc, cởi trần, lông ngực như cỏ rối;
Có tên còn mặc quần áo ngủ xanh, đi bít-tết không,
Chống gậy rón rén bước đi
Nhưng lại có nhiều tên đã chuẩn bị việc đầu hàng
Khá chu đáo chi li,
Nên mang đủ cả ba lô, giày, mũ.

Ôi ! Lũ cướp nước trong bao lâu tội ác chất đầy đầu
lút cổ,
Nay đi dưới bóng nhờ nhờ cờ trắng bảo toàn.

...

Đoàn hàng binh càng về sau càng nhiều
Những toán đầu đã khuất sau dãy Him Lam,
Mà đuôi còn lê thê
Trên cầu sắt ngang Mường-Thanh-cửa-ngõ
Lịch sử của ta đã nhìn chúng nó
Bần thủ lang thang, nghèo nàn, dóm dỏ
Cái hôm đầu hàng—và hai chục năm qua...
Hãy dừng lại ở phút này, hồi trái tim ta !
Người ngừng đập hay đập nhanh muốn vỡ
Cũng chỉ để đắm say trong vạn thuở
Tổ quốc ta anh hùng
Lùng lẫy ở Điện Biên !

1960

2-5-1974

Mộ Bế Văn Đàn

THỜI gian ngừng bước, lặng im
Bên mộ liệt sĩ; trái tim ta dừng.
Trái tim ta – cũng ngập ngừng,
Nửa chừng giọt lệ, nửa chừng lời ca;
Ánh ngày nghiêng xuống cùng ta
Nghẹn ngào đặt một vòng hoa tinh thần.

Nơi đây mộ Bế Văn Đàn
Thân làm giá súng, thân làm cảnh xuân;
Đang khi trận địa gian truân,
Vai khiêng núi lửa diệt quân bạo tàn.
Quân ta cò thắm khải hoàn,
Mà người chiến sĩ đã tàn thịt xương.

Mộ Bế Văn Đàn trong sáng trong gương;
Hai đế giày cao su rách sờn.
Giản đơn một cây bút máy
Một túi ni-lông.
Tăm khuy cúc áo
Một mảnh đại bác – còn lại trong người.

Tất cả tinh anh đã hiến cho đời.
Không giữ cho mình, dù chỉ là hải cốt.

Mộ Bế Văn Đàn trong sáng trong gương.
Mộ Bế Văn Đàn trong viện bảo tàng quân đội

Khách viếng qua đây :

Dừng chân đứng lại:

—Nơi đây mộ Bế Văn Đàn

Nơi đây gió nội trắng ngàn,

Nơi đây chim ca hoa nở,

Đất Tổ quốc là một nền nhung đỏ

Nơi đây bốn mùa muôn thuở văng lai...

Tất cả tinh anh đã hiến cho đời...

6-1960

Yên Bái mùa Điện Biên

YÊN Bái năm Điện Biên

Ca-nô giặc kéo còi ngã ba sông
Ngang bến Âu Lâu tàu bay đánh chặn
Mắt du kích đỏ ngầu, nhìn thẳng
Ba-dô-ca ghi tức ngực đợi trắng lên

Sau lưng là Điện Biên
Lối Nghĩa Lộ quân đi rừng chầy
Lá nguyệt quế cài vành mũ nan
Câu hát cò niu thổi giêng gồng gánh dân công
Hang giới sồi nổi gió
Lửa hùng mưa bão xưởng công binh
lắm trên
trên b

Yên Bái mùa Điện Biên
Công sự xẻ ngang đường quốc lộ
Bẫy giăng từ Đoan Hùng
Giăng lên đến Nam Cường, Tuy Lộc
Sắn trụi lá cho hoa lau làm cờ gió
Thị xã phô ngực trần
Bởi sau lưng là Điện Biên.

Hai mươi lăm năm sau tôi lên
Yên Bái lao vào mùa Điện Biên
Súng đã nổ từng hồi dài biên giới
Đêm doi cát ven sông
Sương vẫn giăng khăn lụa
Bóng thuyền đổ hạt đèn ánh lửa
Cam nông trường về xuôi
Bè gỗ ai hò hay lạ
Câu hò thời Điện Biên
Tôi không gặp Yên Bái xưa ngực trần
Ngón xe pháo lên Lũng Lô góp lửa
Tôi gặp cô dân quân má như đào nở
Kể một bảng tin chiến sự rất dài
Mà thóc vẫn ùn ngang bến Phiên
Xe ô tô chờ phà xếp dãy.

Tôi bỗng hiểu mùa Điện Biên
Hai mươi năm vẫn xây vàng Yên Bái
Hai mươi lăm năm tôi gặp lại
Thị xã chẳng ngực trần
Nhưng đất này chưa một ai quên
Khẩu hiệu năm Điện Biên kẻ trên tườ
-Quyết tử cho Việt Nam tự do!

này nước.

1-1979

Gửi Điện Biên

Từ cánh máy bay trời vui lộng gió
Tôi vẫy chào Điện Biên Phủ thân yêu
Điện Biên đây: năm năm dài tưởng nhớ
Mắt chưa nhìn mà lòng đã dõi theo ...

Đường 41 như một dòng lụa đỏ
Thắt lưng ong rừng núi áo chàm xanh;
Sông Nậm Rốm như tay mềm đang múa,
Tay sáng ngời những vòng bạc long lanh.

Xuống sân bay chưa phai màu chiến đấu
Chân tôi nghe ngàn vết đạn rêm mình;
Muốn nói với hoa trồng trên ụ pháo:
« Hoa cùng ta từng biết thắng chiến tranh! »...

Lên thăm bạn trên đỉnh đồi A một
Tôi nâng niu từng ngọn cỏ lá cây;
Mỗi hòn sỏi nơi đây đều bắt khuất:
Bão đạn, mưa bom ba mươi bảy đêm ngày!

Chân tôi dẫm trên nóc hầm Đờ-cát
Như dẫm trên bao đồn giặc cắm hờn!
Hố bom xưa dù vẫn còn nhức mắt,
Lúa cấy dày, ruộng đã kéo da non!

Him Lam xanh một màu xanh trẻ quá!
Chiến trường xưa nay đã hóa công trường
Tiếng máy nổ dội sườn non giục giã:
Xẻ gỗ, dựng nhà, mau đón người thương!
Hồ Huổi Phạ (+) nước ngược dòng về tưới

Lúa Mường Thanh no hai vụ chiêm nua
Bốn vạn ngày công: Kinh Mèo, Xá, Thái...
Biển «suối trời» thành «suối của lòng ta!»
Không thấy hoa ban giữa mùa nắng cháy
Nhưng hồn tôi hoa nở trắng êm êm...
Lá ban giống đôi trái tim kết lại
Dưới ánh đèn đường «chiến sĩ Điện Biên» (++)
Mỗi thửa ruộng nông trường bao mìn, hố
Trên luống cày người lính toác bàn chân!
—Mảnh bom này, máu ai xưa đã đổ?
Mảnh bom này, nay lại thử lòng xon!
Người con gái từ sông Gianh sông Luộc,
Lặn lội theo chồng kiến thiết Điện Biên;
Lòng yêu nước với yêu chồng là một
Quê hương ta đâu phải chỉ một miền.
Đồng bào Thái đã no cơm biết chũ,
Nhưng hùm beo còn lẩn quẩn bên rào;
Người lính Điện Biên đêm nằm vẫn nhớ
Ánh điện chưa về khắp nẻo rừng sâu...
Lòng anh chảy theo dòng sông Nậm Rốm
Sẽ hòa trong mạch máu Cửa Long dài,
Nhấn với Miền Nam: «Anh làm núi lớn
Che miền Tây Tổ quốc, dựng tương lai!»
Điện Biên đã anh hùng xây chiến thắng
Điện Biên nay vẫn là đất anh hùng!
Con người mới như hoa ban nở trắng
Điểm núi ngàn Tây Bắc xanh mênh mông!...

+ Huổi Pha: tiếng Thái nghĩa là suối trời

++ Chiến sĩ Điện Biên, tên một con đường do bộ đội mới đắp giữa trung tâm Điện Biên phủ,

Đường đi chiến dịch

ĐƯỜNG rừng đi khắp khềnh
Cheo leo dốc sườn non
Cả trời trong chiến dịch
Trăng khuyết trăng lại tròn.

Gánh gạo bước gập ghềnh
Chị dân công vai nặng
Cùng đoàn đi lại đi
Bước qua bom nổ chậm.

Ngày ngủ dưới vòm cây
Đêm cùng trăng cất gánh
Có hôm gặp trời mưa
Đường trơn run vì lạnh.

Ni - lông che cho gạo
Lá chuối phủ vai trần
Qua suối lại gặp suối
Sương gió tiếc gì thân

Nghĩ chồng trong mặt trận
Đêm nay dưới chiến hào
Mặt sạm đen thuốc súng
Thương thương biết là bao

Nhớ con nhỏ ở nhà
Ôm vai bà nũng nịu
Tàu bay chợt vút qua
Xuống hầm biết có kịp.

Bốn tháng đi dân công
Má hồng đen sạm nắng
Gian khổ có hề chi
Mong Điện Biên chiến thắng ./.

Bế Văn Đàn

Mười năm nay anh không còn chết nữa
Con gái nuôi anh mái tóc vừa xanh
Cam Mừng Pồn quanh mồ anh sây đỏ
lúa giải vàng chiến địa cũ Mừng Thanh
màu cỏ cây cũng thắm sắc đời anh

Đời anh giữ ngày nào cùng đội ngũ
hoa ban thơm nước mắt của anh Pù (1)
Thân-giá-súng- anh vẫn nguyên chỗ cũ
đang hiên ngang xả đạn xuống đầu thù
anh vẫn đang giết giặc đến bây giờ.

Từ chiến thắng Điện Biên lấy lòng thế giới
anh bước vào trang sách các em thơ
Bế Văn Đàn chói chang hồn vĩ đại
hăm hai tuổi đầu anh dũng hóa muôn thu

—Có điệu kỳ những giá-súng-đời-anh
thì bao nhiêu thứ giặc cũng tan tành

1964

(1) Chu Văn Pù, tên đồng chí vừa khóc vừa bắn trung
liên trên cái-giá-súng Bế Văn Đàn.

Tô Vĩnh Diện

KHÔNG phải chết đi để được cắm vòng hoa
nhưng không dễ được cắm vòng hoa sau lúc chết !

Đường kéo pháo thêm mòn — Rừng Điện Biên trùng
điệp

trân trọng còn đây từng kỷ niệm anh

Nghe vang vang bất tuyệt những âm thanh
tiếng hò kéo pháo chuyển trời như kéo núi
ừng đoàn quân rạp người gân cuồn nổi
từng dấu chân bầm lún đá lưng đèo

Vẫn còn đây vĩ đại bao nhiêu
cả người anh phóng ra chèn khẩu pháo
khối thép dứt tời tụt đèo lao đảo
vụt đứng dừng như một đứa bé ngoan

Còn nguyên đây đau đớn cả không gian
tiếng pháo nghiền xương người anh răng rắc
bóng đồng đội sau phút giây lặng ngắt
nghiêng chào anh : một vũng máu đào tươi.

∴

Một cỗ pháo đầy nhanh đã chiến thắng
một giây thôi quyết định trận bại thành
Quanh sự tuyệt vời anh dũng hy sinh
vẫn chưa đủ, nếu có muôn vòng hoa đến cắm.

Chỗ nằm anh Diên
mùa xuân

MÙA xuân tới chỗ anh nằm
Bằng vòng hoa trắng tần ngần dâng hương
Nghìn cân thép nghiêng vai thường
Cho chân trẻ nhẹ đến trường sớm nay.

Pháo ta đứng tựa vai gầy
Máu người đổ để hoa này trắng tinh.

Xuân 1974

Bài thơ Điện Biên Phủ

Mừng kỷ niệm 20 năm chiến thắng Điện Biên Phủ

CHA

CHA năm ấy đào hào đánh lấn
Sớm đầu hè mũi súng lấp lờ lè
Vượt cầu Mường Thanh, trên nóc hầm Đờ Caxtơ
phất cờ thắng trận
Điện Biên Phủ mừng con trong lòng mẹ ở làng quê...

CON

Cuối năm 72; con phóng lên tên lửa
Trời thủ đô tan xác «pháo đài bay»
Ánh lửa «Điện Biên trên không» rực rỡ
Cha ngược nhìn lên vời vọi mấy tầng mây

ĐẤT NƯỚC

Đất nước hai lần thắng trận Điện Biên
Bài hát «Hành quân xa» vang theo nhịp bước chân
chiến sĩ
Điện Biên phủ đã trở thành chân lý
Khi độc lập, tự do là máu đỏ trong người

Thăm đồi A1

NĂM thứ năm Điện Biên chiến sĩ
Lần đầu tiên tôi đến đất anh hùng
Hè mới về còn rục rắc trời xuân
Tôi chiêm ngưỡng đứng trên đồi A1
Dưới chân tôi chiếc xe thù tro xác
Năm bẹp bên mồ hai chiến sĩ đã hy sinh
Sông Nậm Rốm lấp lánh giữa Mường Thanh
Những bản Thái yên lành khói tỏa
Chiều trăm mặc : Từng cái hoa, cái lá
Từng gốc cây, bụi cỏ cũng thiêng liêng
C1, C2, đồi Cháy kề bên
Trong mình mấy còn tươi dòng máu đỏ
Tôi lắng nghe Tổ quốc gọi thầm trong gió
Fên những người con : Phan Đình Giót, Bế Văn Đàn,
Mà tâm hồn trắng mãi với hoa ban.

Tôi đã gặp
Những con người đẹp nhất:
Chiến trường xưa
Nay dựng khắp công trường
Mở rộng đường đi như chuyển cánh vai vươn
Cho thế giới vào thăm nơi lịch sử
Rừng đã gửi về đây bao thước gỗ
Ngói gạch màu son hứa hẹn những căn nhà

Lấp hố bom rục nở những vòng hoa
Ánh điện sáng ngời dòng nước cuộn
Tên khói lửa nào Him Lam, Hồng Cúm
Lúa bay hương, tên đã chói hòa bình
Đứng bên tôi một đồng chí công binh
Đội A1, hai lần, anh có mặt:
Trước tiêu diệt quân thù,
Nay thi đua sản xuất
Vinh quang xây đài liệt sĩ trên đồi.

Sắp sửa già từ tôi
Một chiến sĩ Điện Biên chỉ nhành hoa mới:
« Trên đường xã hội chủ nghĩa, chúng tôi đi tới
Cần có thêm xe, có thêm lúa, có thêm nhà
Có thêm người, có thêm sách, có thêm hoa
Thêm tình yêu và có thêm hạnh phúc...
Đồng chí sẽ trở lại Điện Biên Tây Bắc
Trên máy bay chóp cánh xuống phi trường
Giữa mùa ban nở trắng ngát ngào hương
Ta sẽ cắm một cành hoa trên đồi A1 »

1959

Điện Biên chiều nay vậy

NẮNG Tây Trang hắt về
Chiều óng vàng như mật
Ngọn gió rải đồng kia
Se se dầy mặt đất
Dòng Nậm Rốm trong suốt
Trời Điện Biên trắng muốt
Bài hát xưa nhắc mình.
Bài hát xưa nhắc mình
Khi bàn chân đã đặt
Lên đồi cao A1
Lên cánh đồng Mường Thanh
Lên máu đã thành xanh
Của mùa màng, cây trái...
Cứ tưởng như gặp lại
Của bom lửa ngày xưa
Dữ dội cùng hoang sơ
Mấy mươi ngày đêm ấy.

Điện Biên chiều nay vậy
Một dòng Nậm Rốm xanh
Một cánh đồng Mường Thanh
Nước sắp vào độ cấy...
Đất và hoa đỏ chói
Chiều nay trên đồi A...

Điện Biên tháng chạp 1978

Thư nhà

SAU ngày tổng kết, liên hoan ấy (1)
Vợ viết cho chồng ở Điện Biên.
Thư đã chuyển tay bao chiến sĩ,
Kẻ cười người nói, muốn bay lên!

Thư kể: « Quê nhà trong phát động
« Đảng cho cán bộ đến ba cùng.
« Nông dân thảo luận vì sao khổ,
« Tức nặng, tô cao, thuế mấy tầng?

« Ác bá, cường hào, quan lại với
« Thực dân đế quốc một phường thôi,
« Muôn vạn tai họa do nơi chúng,
« Vì chúng nên ta khổ suốt đời.

---

1) Cuộc vận động cải cách ruộng đất ở xã thường
(kết thúc bằng một cuộc hội nghị tổng kết và
cuối cùng là đại hội liên hoan

« Đấu gục hàn D, và tổng H
« Trút bao tủi nhục với ê chề,
« Trút bao mê muội, bao thành kiến,
« Làng xóm vùng lên thật hả hê!

« Cái hôm chia đất bên thôn nội,
« Cắm biển trên đồng sướng quá đi;
« Con nhỏ theo em ra nhận ruộng,
« Em cười nước mắt bỗng tràn mi

« Đòi công lập tổ rồi anh ạ,
« Buổi sáng ra đồng vui lắm cơ;
« Cán bộ khuyên làm ăn tập thể,
« Cuộc đời đổi mới tưởng trong mơ.

« Quê ta cải cách xong rồi đó,
« Tiền tuyến anh nên gắng lập công.
« Hạnh phúc là đây, còn độc lập,
Tự do, xin đợi khách anh hùng.»

Chiến sĩ xem xong mừng náo nức,
Thi đua thể quyết lập công đầu.
Diệt xong quân địch về thăm vợ,
Thăm ruộng, thăm làng, thăm bãi dâu.

Việt Bắc mùa hè năm 1954

Mười năm Điện Biên

Mười năm !
Trăm năm
Điện Biên
Còn sáng
Trong tim
Trên trán
Mỗi người
Chúng ta.

Mười năm
Trăm năm
Cánh đồng
Mường Thanh
Còn nghe
Súng nổ
Còn bay
Cờ đỏ
Tiếng thù
Kêu la...

Việt Nam !
Bác Hồ !
Điện Biên !
Những chữ
Đồng nghĩa
Bao tình
Chung tên !

Điện Biên !
Điện Biên !
Mười năm
Nảy nổ :
Điện Biên
Thao trường,
Điện Biên
Hầm mỏ
Điện Biên
Vụ mùa
Điện Biên

Ca múa
Nhiều nữa,
Nhiều nữa,
Trang thơ,
Sân cỏ,
Cũng là
Điện Biên!

Ngăn núi
Ngăn sông,
Ngăn lòng
Không được!
Lộc Ninh,
Ấp Bắc,
Ngày một

Đông thêm
Tiến tới
Điện Biên
Hai miền
Múa hát...

Sống cùng
Dân tộc
Điện Biên
Nghìn tuổi
Nghìn đời
Sống cùng
Quả đất
Điện Biên
Bè bạn
Nơi nơi...

24-4-1964

Hoan hô chiến sĩ Điện Biên

Tin về nửa đêm
Hỏa tốc hỏa tốc
Ngựa bay lên dốc
Đuốc chạy sáng rừng
Chuông reo tin mừng
Loa kêu từng cửa
Làng bản đỏ đèn đỏ lửa...

Hoan hô chiến sĩ Điện Biên
Hoan hô đồng chí Võ Nguyên Giáp
Sét đánh ngày đêm xuống đầu giặc Pháp !
Vinh quang Tổ quốc chúng ta
Nước Việt Nam dân chủ cộng hòa !
Vinh quang. Hồ Chí Minh, cha của chúng ta ngàn
năm sống mãi
Quyết chiến quyết thắng cờ đỏ sao vàng vĩ đại

Kháng chiến ba ngàn ngày
Không đêm nào vui bằng đêm nay
Đêm lịch sử, Điện Biên sáng rực
Trên đất nước, như huân chương trên ngực
Dân tộc ta, dân tộc anh hùng !
Điện Biên với với nghìn trùng
Mà lòng bốn biển nhịp cùng lòng ta

Đêm nay bè bạn gần xa
Tin về chắc cũng chan hòa vui chung.

Hoan hô chiến sĩ Điện Biên
Chiến sĩ anh hùng
Đầu nung lửa sắt
Năm mươi sáu ngày đêm, khoét núi, ngủ hầm, mưa
dầm, cơm vắt

Máu trộn bùn non
Gan không núng
Chí không mòn!
Nhưng đồng chí, thân chôn làm giá súng
Đầu bịt lỗ châu mai
Băng mình qua núi thép gai
Ào ào vũ bão
Nhưng đồng chí chèn lưng cứu pháo
Nát thân, nhắm mắt, còn ôm
Nhưng bàn tay xẻ núi, lăn bom
Nhất định mở đường cho xe ta lên chiến trường
tiếp viện.

Và những chị, những anh, ngày đêm ra tiền tuyến
Mấy tầng mây, gió lớn mưa to
Dốc Pha Đin, chị gánh anh thờ
Đèo Lũng Lô, anh hò chị hát
Dù bom đạn, xương tan thịt nát
Không sờn lòng, không tiếc tuổi xanh.
Hỡi các chị, các anh
Trên chiến trường ngã xuống!
Máu của anh chị, của chúng ta không uổng.
Sẽ xanh tươi đồng ruộng Việt Nam
Mường Thanh, Hồng Cúm, Him Lam

Hoa mơ lại trắng, vườn cam lại vàng.
Lũ chúng nó phải hàng, phải chết
Quyết trận này quét sạch Điện Biên
Quân giặc điên
Chúng bay chui xuống đất
Chúng bay chạy đằng trời ?
Trời không của chúng bay
Đạn ta rào lưới sắt !
Đất không của chúng bay
Đai thép ta thắt chặt !
Của ta, trời đất, đêm ngày
Núi kia, đồi nọ, sông này của ta !
Chúng bay chỉ một đường ra :
Một là tử địa hai là tù binh.
Hạ súng xuống, rừng mình run rẩy
Nghe pháo ta lừng lẫy thét gầm

Nghe trưa nay, tháng năm. mừng bầy
Trên đầu bay, thác lửa hờn căm !
Trông : bốn mặt, lũy hầm sập đổ
Tướng quân bay lỗ nhổ cờ hàng
Trông : chúng ta cờ đỏ sao vàng
Rực trời đất Điện Biên toàn thắng !
Hoan hô chiến sĩ Điện Biên !

Tiếng reo núi vọng sông rền
Đêm nay chắc cũng về bên Bác Hồ
Bác đang cúi xuống bản đồ
Chắc là nghe tiếng quân hò quân reo...
Từ khi vượt núi qua đèo

Ta đi, Bác vẫn nhìn theo từng ngày
Tin về mừng thọ đêm nay
Chắc vui lòng Bác, giờ này đợi trông.
Đồng chí Phạm Văn Đồng
Ở bên đó, chắc đêm nay không ngủ
Tin đây Anh, Điện Biên Phủ hoàn thành.
Ngày mai, vào cuộc đấu tranh
Nhìn xuống mặt bọn Bi-đôn, Smít (+)
Anh sẽ nói: « Thục dân, phát xít
Đã tàn rồi!
Tổ quốc chúng tôi
Muốn độc lập, hòa bình trở lại
Không muốn lửa bom đổ xuống dân con cái
Nước chúng tôi và nước các anh.
Nếu còn say máu chiến tranh
Ở Việt Nam, các anh nên nhớ
Tre đã thành chông, sông là sông lửa.
Và trận thắng Điện Biên
Cũng mới là bài học đầu tiên!» .

5-1954.

+ Bi-đôn (Bidault) : Ngoại trưởng pháp.

Smít (Smith) : Thứ trưởng ngoại giao Mỹ.

Giá từng thước đất

NĂM mươi sáu ngày đêm bom gầm pháo dội,
Ta mới hiểu thế nào là đồng đội.

Đồng đội ta

là hộp nước uống chung

Năm cơm bẻ nửa

Là chia nhau một trưa nắng, một chiều mưa,

Chia khắp anh em một mầu tin nhà,

Chia nhau đứng trong chiến hào chật hẹp,

Chia nhau cuộc đời, chia nhau cái chết.

∴

Bạn ta đó — chết trên dây thép ba từng,

Một bàn tay chưa rời báng súng,

Chân lưng chừng nửa bước xung phong.

Ôi những con người mỗi khi nằm xuống

Vẫn nằm trong tư thế tấn công!

Bên trái : Lò Văn Sự

Bên phải : Nguyễn Đình Ba (1)

Những đêm tấn công, những ngày phòng ngự

Có phải các anh vẫn nằm đủ cả
trong đội hình đại đội chúng ta ?

Khi bạn ta

Lấy thân mình

đo bước

Chiến hào đi

Ta mới hiểu

giá từng thước đất

∴

Các anh nằm đây

Trận địa là đây

Trận địa sẽ không lùi nửa thước.

Không bao giờ, không bao giờ để mất

Mảnh đất

Các anh nằm.

1954—1961

---

(1) trong quá trình chiến dịch Điện Biên, các đồng chí hy sinh vẫn được chôn cất dọc theo hai bên đường phát triển của chiến hào

Giai điệu bài hát ấy

ĐÈO Pha Đin
Nhòe trong mây

khoảng trời gấp khúc

Trắng lau trên đỉnh dốc

Những chàng trai xứ cộ trung du

Giọng nói hiền khô

đi dọc cát sông Hồng

Những cô gái Nội Duệ, cầu Lim

tơ trời sau đuôi mắt

Sớm chiều gồng gánh đường xa

∴

Chặng đường in tuổi xuân qua

Vết tay hằn bùn nhão

Xiết vai

dây chằng tứa máu

Kéo pháo lên

Trời khuya ướt đầm sương đêm

« Hò dô ta nào... kéo pháo ta vượt qua đèo » (1)
câu hát trầm

chênh vênh ghềnh đá

Dưới kia là thung lửa Điện Biên

Ngồn ngang đồn giặc

Pháo sáng thù nhức mắt

Kéo pháo nào!

Kéo pháo nào!

Quê hương nghe chẳng câu hát lên đèo

Máu lặn vào câu hát

Gian lao thấm vào câu hát

Cho tôi hình dung khuôn mặt các anh

Một thể hệ trần mình đánh giặc

« Dốc núi cao nhưng lòng quyết tâm còn cao
hơn núi » (1)

Pha Đin

Câu hát cất lên từ lồng ngực

Đất nước...

---

(1) Lời bài hát « hò kéo pháo » của Hoàng Vân.

Bên hầm Đờ Cát

BOM Mỹ vừa rung phía cuối dèo
Quanh hầm Đờ Cát để ngừng kêu
Đạp trên gỉ sắt, con trâu đứng
Sừng nghênh về thung tiếng vỗ bèo

7 - 1969

Hai ngôi mộ trên đỉnh đồi A1

CÁC anh ngã xuống trên đồi A1
Chỉ một hôm trước khi giặc ra hàng,
Chẳng ai hay tên tuổi họ hàng,
Mèo, Nhặng hay Dao, Kinh, Tày hay Thái ;
Tất cả gia tài các anh để lại,
Là chiếc xe tăng của giặc trên đồi
Và những nụ cười không tắt trên môi.
Các anh nằm đây cách nhau một bước,
Như những ngày nào mười lăm năm trước
Các anh âm thầm tiến tới song song
Mang bộc phá vào mở lối xung phong
Trước họng súng của quân thù đương nổ.

Bốn bề mênh mông nắng gió
Him Lam, Hồng Cúm, Mường Thanh
Trời đất Điện Biên là một màu xanh ;
Mùa lúa nông trường đương thì con gái,
Ngô hợp tác nhấp nhô mềm mại
Trải một màn nhung đến tận chân trời,
Và xa xa giữa mây trắng chơi vơi
Con đường mười hai uốn lên uốn xuống
Qua núi, qua rừng, qua đồi, qua ruộng
Dài như một tấm lụa mịn màng ;
Đường về Nậm Rốm, đường qua Tây Trang

+ Tác giả đã mất

Bụi cuốn mịt mù trong nắng,
Miền ngược miền xuôi gặp nhau từng chặng.
Măng gỗ mang về, muối vãi mang lên ;
Kinh Thái Mèo Tày ra chợ Điện Biên
Bước sát bên nhau, gánh gửi nặng trĩu,
Trẻ đi học về chuyện trò líu ríu
Hay đuổi bắt nhau nghịch ngợm bên đường.
Và xa xa tiếng máy kéo nông trường
Đều đều. đều đều dội vào vách núi.
Quá khứ tương lai sao mà gần gũi
Tôi tưởng chừng nghe tiếng hát các anh
Đường ngàn dài trong nắng chầy long lanh
Trên những chặng đường hoa cười chim hót
Tôi đứng lặng trên đỉnh đồi A một
Bên hai năm mồ chiến sĩ vô danh
Bỗng thấy tâm hồn bát ngát màu xanh
Sáng như nắng chiều, nhẹ như gió thổi,
Bài học lớn ngấm vào tim vào phổi
Bỗng thành hai dòng nước mắt rung rung ;
Ừ, những anh hùng và những vĩ nhân
Sống khiêm tốn, chết sao mà bình dị
Sống hay chết cũng chỉ vì chân lý.

Gặp ở Điện Biên

ĐẦU hạ ve kêu rát mặt gió gào
Vẫn còn hoa ban cuối mùa sót lại
Rừng nở hoa cho tôi tìm hái
Màu trắng dịu dàng sao động nỗi niềm chi
Đến Điện Biên gặp chùm hoa ban ấy
Gặp con đường thậm thịch bước chân đi

Các anh tôi hành quân đêm khuya
Màu hoa ban hồng trong lửa đuốc
Màu hoa dài theo đường chiến dịch
Thành màu mây rong ruổi theo người
Màu hoa nở trắng vào câu hát
Khiến cho lòng không nguôi

Có một thời phía hoa nở bom rơi
Lòng chảo Điện Biên đông đầy hố đạn
Giây thép gai rách mặt cánh đồng
Xích xe tăng cuộn vòng đồi núi
Cánh hoa ban hai chiều lửa xối
Một nửa gió gào, một nửa chiến tranh rung.

Có một thời mặt đất hóa dòng sông
Những binh đoàn dồn núi vào mặt trận
Áo xung kích bắc qua dòng Nậm Rốm
Cầu Mường Thanh thấp sáng cầu vòng
Những cú điểm gầm vang ngàn họng súng
Lửa nén dồn từ mặt đất bùng lên.

Có một thời chân đất vai trần
Tô Vĩnh Diện lấy thân chèn bánh pháo
Pháo vượt sông bằng bè mảng ngược dòng
Cây sào vít cong vùng trời mưa bão
Pháo vượt dốc thấm mồ hôi và máu
Núi ngang trời đo hết mọi gian nan

Rồi một ngày cò bay trên Điện Biên
Hoa ban nở vào tay người cầm súng
Hoá ban nở trên đất dày máu thấm
Mầu trắng rờn như nở thuở đầu tiên
Chợt nhìn hoa gọi nhầm tên bè bạn
Những cánh rừng gió xoáy chẳng nguôi yên

Hoa cuối mùa tôi gặp ở Điện Biên
Nở giữa rừng xanh nở trên đỉnh núi
Theo màu hoa tôi tìm ra nguồn suối
Theo màu hoa tôi gặp dáng tượng đài
Của một thời trai trẻ các anh tôi...

Mộ chiến sĩ vô danh trên đồi A1

Tấm bia trắng không dòng tên họ
Không năm sinh không đề dấu thôn làng
Như tất cả cuộn thành tiếng nổ
Ném vào hầm ngầm ụ súng xe tăng
Như tất cả anh gửi vào cho đất
Tôi lặng nhìn đồi A một thấy hình anh

Trời Điện Biên cao xanh
Tên anh xa xăm viết lên trời mây trắng
Đất Điện Biên đầy lúa và ngập nắng
Tên anh là bông lúa thơm là vạt nắng trong ngày
Tôi hiểu thế nhưng không nhìn thấu được
Giọt máu thấm vào sông núi của mình đây

Cỏ vẫn xanh, đất anh nằm lợp cỏ
Cỏ ở đây ngổ như cỏ nơi nào
Ngổ như cỏ non đê làng anh đó
Tôi hỏi thăm quê anh ở đâu?
Cái chết anh đặt lên đồi A một
Bên xác xe thù ụ súng rào gai

Sắt thép chiến tranh lấp vùi gỉ nát
Hàng bia thiêng sống với tháng năm dài
Muốn gọi anh không gọi nên lời.
Tên anh trùng tên những người đã khuất
Anh chào đời năm nào tôi không biết
Với những anh hùng cái chết hóa ngày sinh...

Tiếng Điện Biên trong lòng thế hệ

NĂM xưa cha kéo pháo Điện Biên
Được tin con sinh, trước giờ vào trận
Chưa biết mặt con, nửa đêm chiến thắng
Mơ thấy môi con với nụ cười hiền.

Mười tám năm sau, một buổi chiều đông
Máy bay Mỹ cháy đỏ trời Hà Nội
Cha bước vào một Điện Biên Phủ mới
Lại được tin con cầm súng lên đường.

Giữa hai trận Điện Biên, con cao lớn lạ thường
Đôi mắt sáng và sâu, nụ cười rộng mở
Cả sức vóc, tâm hồn vạm vỡ
Như chồi cây, nhựa sống căng đầy

Con sinh ra từ mái rạ tự do
Bước chân đầu tiên con bước trên nền nhà kháng
chiến

Mẹ cày cuốc cho cha cầm súng
Lời ru con là tiếng nói Bác Hồ

Từ Điện Biên xưa đến Điện Biên nay
Trời quê ta gấp mấy lần cao rộng
Mỗi lần gặp con sao cha xúc động
Bước con đi như vượt cả thời gian

Thư con viết cho cha, chỉ một dòng hồn nhiên
- « Con đến tuổi, cho con đi, bố nhé ! »
Cha biết lòng con là tâm tư thế hệ
Đất nước chưa giàu, sao các con lớn nhanh !

Cha thấy trùng trùng đội ngũ của con
Đường Trường Sơn như bức tranh hoành tráng
Đất nuôi con theo tầm cao lý tưởng
Tay diệt thù, tay xây dựng quê hương.

Con viết cho cha, thư chỉ có ít dòng
Nhưng cha biết con nói nhiều hơn thế
Có phải tiếng của Điện Biên âm vang trong lòng thế hệ
Giục con đi làm những Điện Biên sau...

Năm 1974.

Gió về kể mãi

TRÊN đời A một, các liệt sĩ nằm uy nghi trong
nghĩa trang
Hồn tỏa khí thiêng ngang trời
nghìn năm mây bay trắng ngát!
Dòng nước dưới cầu Mường Thanh
như tấm gương thời gian lung linh bảy sắc
Phản chiếu cuộc hành binh kì ảo
những đoàn quân Việt Nam mang khuôn mặt anh hùng

..

Lịch sử qua đây viết những trang vàng
Trận kết thúc thần tình trăm năm chống Pháp!
Lúa, ngô nông trường Điện Biên ngày nay
đã mọc lấp vùi xác xe, pháo giặc
Mà những chuyện chiến công rạo rờ
còn nghe gió về kể mãi
trên những ngọn đồi vinh quang...

Dấu chân đồng đội

Kính tặng sư đoàn 351 thân yêu của tôi

(Trích)

ĐIỆN Biên ơi!

Vừa đó

Tám năm rồi

Khi trở lại, Mừng Thanh vàng lúa trái

Đây đâu phải chương đầu thần thoại

Đây,

Chương đầu:

Khúc hát dựng xây

Trời miền tây,

Sương dăng cùng mây

Hoa ban trắng những triền xa lũng nắng

Dốc thác đổ

Suối trườn bò như rắn

Âm thanh rừng buông từng giọt thâm u.

Đường gổ lao vệt đỏ máu quân thù

Anh trở lại nỗi niềm xưa gấn bó

Nơi đồng đội gửi hồn trong mộ cỏ

Nơi hôm nay anh đến dựng nông trường.

Trận địa xưa
Cổ lụt mặt con đường
Anh trở lại những tháng ngày sôi nổi
Đường hào xẻ, giấu mình trong bóng tối
Đứng ngang tầm với lửa đạn bom rơi
Khói như mây
Không phủ được chân trời
Anh đã sống trong tình yêu đồng đội ;
Nay có mặt theo lời Đảng gọi
Xẻ núi bạt đồi cuộc thép liền tay
Từng nhát bập vào lòng đất hôm nay
Cho hạnh phúc mai ngày nở rộ
Từng chiếc boong-ke
Rùng mình sập đổ,
Từng hàng rào gai
Oằn dưới chân anh.
Từng chiến hào sâu
Máu địch còn tanh.
Mùi thuốc súng hôm nào còn thoang thoảng,
Mảnh trái phá dất đầy trong cỏ đắng
Mìn còn dăng còn mắc đầu dây
Dù hy sinh,
Dù để lại cánh tay
Anh vẫn là người đứng đầu trận tuyến.

Như những năm nào kháng chiến
Chân không dẫm sập đồn thù
Ơi anh bộ đội cụ Hồ !
Tôi lại gặp anh
Mường Thanh lúa trái:
Bế Văn Đàn ra đi còn để lại
Đâu chỉ mùa cam triêu quả ở Mường Pồn

Còn đọng tình anh trong mỗi một tâm hồn.
Tô Vĩnh Diện
Thân anh chèn pháo,
Phan Đình Giót
Đạn nát như ngực áo...
Máu tươi hồng thấm đất đã đơm hoa.
Đồng đội các anh Him Lam, đôi A
Pha Đin dốc
Mường Thanh cầu
Trong xanh dòng Nậm Rốm
Than Uyên gió
Mộc Châu đồi
Mồ hôi anh đổ xuống
Tây Bắc rừng nghe ẩm giọng đường xuôi.

1962 - 1974

Nhớ

TÔI nhớ chị nuôi người Thái đen
Tiếp tế đơn vị đánh Điện Biên
Chia tay hẹn có ngày gặp lại
Thư từ không, mà lòng chẳng quên

Khi như thác cao đổ xuống thấp
Quân băng qua đèo vượt Pha Đin
Cả xe cả người cùng thở dốc
Cơm chị mang tới qua đường mìn.

Củ mài, củ sắn khi nhường nhau
San sẻ tình thương trong hùm nước
No bụng ngủ ngon trong hào sâu
Kéo lá nguyệt trang, tay chị đắp

Chở bè đưa gạo trong mưa giăng
Khi sương, che mặt trời, mặt trăng
Chảo cơm lên hơi tỏa cao thấp
Quanh mình chị rực lửa na-pan

Giúp quân đục núi giáp ngân hà
Vào đồi trung tâm bắt giặc ra
Ăn ngon đánh thắng nhớ công chị
Theo hướng địa bàn vào trận địa.

Dép lổp chị nhường nay còn đây
Dép này in dấu trên « A một »
Khi theo cang thương êm vũng mây
Khi lượm dù địch, thu đồ hộp

Tôi qua Pu Luông và Nậm Phăng
Xích máy kéo xóa vết xe tăng
Vẫn nhớ bữa cơm trong khói lửa
Nồi cơm con Thái-Mèo-Kinh vẫn đủ

Những khi kỷ niệm đỏ cờ bay
Lại nhớ lễ chiến thắng ở Chiềng Khay
Liên hoan măng rừng và xôi gấc
Lại nhớ khói cơm giữa rừng giành
Váy đen hồng lửa với diềm thêu ngũ sắc...

Hai mươi năm điệu múa xòe

Kỷ niệm 20 năm

ngày chiến thắng Điện Biên Phủ

SỐNG đời đời là ngọn lửa
Hai mươi năm
Ta về đây gặp lại điệu xòe
Những mái nhà sàn ru cho ngực thổ
Khuôn mặt anh hùng tạc vào vách núi
Đại bác gầm dữ dội
Bộc phá trong chớp giạt mưa nguồn
Những binh đoàn mũ nan
Thân gầy áo vải
Chân đất đạp rào kềm gai máu chảy
Lưỡi lê vụt bay
Hôm nay
Khói trầm nghi ngút đồi A 1
Hoa dâng Phan Đình Giót
Ong bay quanh Bế Văn Đàn
Ngựa hí vang cửa ngõ Him Lam
Bướm khoe sắc dưới trời Hồng Cúm
Các em hát về Tô Vĩnh Diện
Đêm sao rơi xuống lửa mơ màng

Bình minh hồng cầu sắt Mường Thanh
Phiên chợ
Nhấp nhô
Ô xanh
Nón trắng
Điệu xòe em gọi về từng trận đánh
Năm—mười—năm—ngày—đêm
Lửa ngút trời
Màu đỏ đất Điện Biên
Phút đại thắng quân reo tưởng vỡ tung lồng ngực
Nằm lại nơi đây những con yêu của bao làng quê
đất nước

Đề một dáng đứng

tổ ba người cầm cờ trên nóc hầm Đờ-Cát

Em múa xòe bên miệng súng khói chưa tan
Rung rung ánh mắt
Hai mươi năm ngỡ mới hai mươi ngày
Ta vít cong cần rượu nồng say
Mùi xôi thơm khắp ba triền thung lũng
Ôi ! những chiến sĩ Điện Biên năm xưa
giờ vai còn mang súng

Hai mươi năm
Điệu xòe em theo các anh đi
Những búp tay kia như lần đầu ta thấy
Bộ gõ nhịp nhàng
Bàn chân nhún nhảy
Mùa lạc hoa vàng cánh bướm phơi
Ta theo em xòe nơi nơi
Mỗi thước đất gặp một dòng tráng sử,...

Từ trong nỗi nhớ
Lại hồi âm tiếng đại pháo ta gầm
Giữa hiện tại nông trường lẫn vào mùa quả chín
Ta nhận ra đường hào vây lấn tháng năm
Ta gặp vẹn nguyên từng nụ cười đồng đội
Cả mắt người chỉ huy chỉ nhìn không nói
Vùng mặt trời mọc dậy giữa khói bom
Ta ôm những đũng sĩ pháo binh mười ngày nhịn đói
Cồng pháo băng qua đỉnh núi chon von...
Cảm ơn em !
Hai mươi năm
Ta về đây gặp lại điệu xòe
Ta đi
Ta nhớ
Sống đời đời là ngọn lửa
Đất nước sẽ làm một Điện Biên mới nữa
Em ơi !
Thời gian ! .

Ngày hội lớn của dân tộc

XƯA kia Ai Lặc Cặc (1) làm ruộng Mường Lò (2)
Vươn tay dài ruộng mạ Mường Thanh
Đào Mường khơi dòng Sông Đà chảy về
Đồi Mường Thanh thành từng chòm là luống cày
«³ Ai Lặc Cặc » chưa bừa xong
Sức khỏe «³ Ai Lặc Cặc » gánh thừa hai quả núi
Núi Tro Chiềng Pắc—(4) có núi xi măng cho dân
dựng nhà
Mà hôm qua «³ Ai Lặc Cặc » giết sạch ba vạn quân
Nguyên xâm lược tại Sam Mứn Mường Thanh
Hôm nay người Việt Nam chôn vùi chủ nghĩa thực
dân
Mừng vui Tổ quốc nở hoa
Vui sao núi bố lại cồng núi con
Núi con bá vai núi mẹ
Núi mẹ dịu núi con
Núi con tay dắt núi chặt
Dang tay nhau đi thăm bạn Biển
Lại rủ nhau về mừng ngày chiến thắng
Điện Biên phủ anh hùng bất diệt
Khỏe hơn nhiều ³ Ai Lặc Cặc năm xưa.

---

(1) ³ Ai Lặc Cặc là con người khổng lồ, có mưu trí, có sức khỏe vượt bậc.

(2) Mường Lò là Nghĩa Lộ huyện Văn Chấn, Hoàng Liên Sơn

(3) Núi Tro ở Chiềng Pắc. Thuận Châu Sơn La đang dựng nhà máy xi măng.

Tiếng búa mở đường vào Điện Biên

Tôi chẳng biết gì về anh ngoài con số 972
 Anh quai liền một hơi ngàn ấy búa
 Những tảng đá gan lì phải nát vụn mở đường
 Cho pháo ta vào Điện Biên trút lửa
 Anh quai liền một hơi ngàn ấy búa
 Như nhịp đập đập dồn trong tim
 Như giòn giã băng dài đạn nổ
 972 chớp lửa
 Lóe từ lòng căm
 Sau tiếng búa 972 là tiếng pháo nổ rền
 Sau chớp lửa 972, lửa đồn thù rực cháy.

Hai mươi năm
Tự mùa xuân ấy
Tôi qua chặng đường Tuần Giáo – Điện Biên
Rậm rịch nông trường, máy gieo, máy hái
Rậm rịch công trình, búa, choòng, khoan, máy
Gió rừng **đen** xôn xao (1)
Và tôi nghe chuyện anh quai búa thuở nào
Các cô gái Thái, các cô gái Mèo
Kể cho tôi nghe đây.
Như chuyện truyền kỳ, như rầm rì suối chảy
972
Con số sáng ngời
Cùng chiến dịch
Hai mươi năm tiếng búa còn chắc nịch.

1974

Trong chiến dịch Điện Biên, Vì cần mở đường gấp cho
pháo vào trận địa, đồng chí Nguyễn Phú Lý, bộ đội
công binh đã quai liền một hơi 972 nhát búa để phá đá.

(1) Mác-ten (quả đen)

+ Tác giả đã mất.

Từ miền Nam đến với Điện Biên

Tôi từ miền Nam đến với Điện Biên
Từ bao la ruộng đồng đến với bạt ngàn rừng núi
Qua thác Sông Đà nghe gà gáy vội
Nghĩ các anh xưa dừng bên ấy đêm đêm

Tôi biết từ một mùa ban trút lá
Hoa bùng nở, cả cao nguyên trắng xóa
Các anh đi xiết chặt vòng vây
Bếp lửa sản gửi hơi ấm theo cây

Rầm rập anh đi, hàng ngàn tấn thép
Triều bầm vai. Toạc máu bàn tay
Kéo pháo lên dốc cao, đèo hẹp
Lao pháo xuyên thung thẳm, suối dài.

Trăng cũng hành quân ngược miền Tây
Trải bóng anh trên Pha Đin hùng vĩ
Đất vó ngựa gò Lũng Lô, bản Pẹ
Vang đến tận giờ vách đá làn mây

Từ miền Nam oằn cánh đồng lửa ngút
Tôi đến đây nghe sáo hót trời cao
Đi giữa Him Lam, ngọn đồi A1
Đất anh hùng còn chấn động xôn xao

Đến vớt Bể Vãn Đàn, nghĩ Mai Thanh Thế
Hai chiếc chân súng máy bằng thịt xương
Gặp anh Giót lại nhớ về anh Thổ
Lỗ châu mai còn vết máu ngoan cường.

Đã mười năm, cam Mừng Pồn này ngọt
Hầm Đờ-Gátxtori lở sụt, gió luồn quanh
Mừng bản ta phát triển nhanh hợp tác
Thị trấn lên đèn, tiếng loa phóng thanh

Tôi lướt mãi theo dòng Nậm Rốm
Làm cánh buồm về uống nước Cửu Long
Từng thớ vải phập phồng mưa nắng
Ôi quê xa vẫn gần gũi vô cùng!

Đất xa với những con đường mòn du kích
Hoa đỏ bay đầy mặt kênh như mở hội hè
Từng thế hệ kề vai nhau diệt địch
Chiến công thần kỳ này gọi chiến công kia

Miền Nam mười năm lớn lên trong máu lửa
Lần thứ hai cầm súng chống xâm lăng
Bước tiếp bước trên con đường lịch sử
Mang Điện Biên trong lòng mỗi tối xuất quân.

1964

Bài hát thời Điện Biên

NGÀY ấy chưa có tôi
Anh nhạc sĩ khoác đàn đi chiến dịch
Trắng nhập nhòa đường sương ướt
Đuốc lửa dân công bập bùng đèo dốc
Anh đồng đội với những người lính mới
Băng rừng lội suối
Cây măng-đô-lin lần tìm nốt dạo...

Trước âm vang điệu hò kéo pháo
Mồ hôi trộn mưa phún nhào mặt dốc Pha Đin
Bàn tay trên cần đàn bối rối
Lặng im
Bỗng trái tim dồn nhịp lạ lùng và nốt nhạc bật ra
Nốt nhạc đầu tiên
Hơi thở hòa âm vào chiến dịch.

Cái đêm ấy là đêm đột khởi
Lửa không ngủ và anh không ngủ
Ngực anh rung rung như ngọn lửa
Các nốt nhạc dần hiện lên...

Đồng đội anh cầm lên bản nhạc
Đồng đội tôi cầm lên bản nhạc
Cứ thế, cứ thế
Bài hát tràn vào chiến dịch

Bài hát đã đến tôi như tờ thông điệp
Chiến dịch các anh qua
Tôi hình dung ra Điện Biên
Những người đi chiến đấu
Chân đạp đá tai mèo tóe máu
Ánh mắt đã cắm cờ trên đất Điện Biên
Những đoàn dân công
Mồ hôi và máu đỏ
Dọc hành trình đến Điện Biên
Những bản xa mịt mù sương khói
Hoa ban bền bỉ đợi mùa xuân.

Tôi bỗng tin thêm khao khát của mình
Trước quãng đường xa chúng tôi cần phải vượt
Khi nghe bài hát của anh
Tôi cảm nhận được điều anh ký thác
Về Điện Biên máu lửa
Về Điện Biên hào hùng
Thời ấy các anh đã đi qua.

Hà Nội, tháng 2-1982

Hai ngôi mộ trên đồi AI

CÁC anh nằm trên đỉnh đồi cao
Hai mộ song song đầu sát bên đầu.
Bia đề trắng, chẳng tìm ra tên tuổi
Nhớ các anh giờ chỉ nhớ công lao

Các anh nằm trên đỉnh đồi cao
Chiếc xe tăng anh phá vỡ ngày nào
Nay tro xác gục đầu bên năm mộ
Ghi chút quà gửi tặng mai sau,

Các anh nằm trên đỉnh đồi cao
Trời thăm thẳm một màu xanh bát ngát
Hoa đang nở, chim rừng đang lãnh lót
Cả mùa xuân đang rạo rục xôn xao

Lòng anh đỏ nở hoa đào rạng rỡ
Mở hoa ban trong sáng vô ngần,
Kẻ giết anh nay còn mảnh sắt đen
Một giọt nước cũng đủ làm hoen gỉ ./.

Cô gái Long Nhai

TRời Điện Biên đang giữa mùa xuân
Hoa ban nở trắng rừng trắng bản
Anh đến thăm em khi rập rình tiếng trống
Bước chân xoe nào động bóng trắng đêm.

Nhưng sao em cứ ngồi im
Không ca hát cũng không hề nhảy múa
Chỉ đôi mắt vẫn sáng ngời ánh lửa
Và niềm vui bừng chói trên môi?

Lũ giặc năm xưa khét sấp xuống mồ
Còn đến quê em ném bom lần cuối
Bản Long Nhai vùi sâu trong khói bụi
Bốn trăm người trong một hố chôn chung!

Và cô em đến tuổi măng non
Đang mải tung tăng như sóc núi, chim rừng,
Trong cái buổi mịt mù thê thảm đó
Đã bị bom thù cắt tron cả đôi chân...

Từ buổi ấy em ngồi một chỗ
Nghe Mường Thanh từng phút nở xanh tươi
Đất anh dưng mỗi ngày đem máu đỏ
Về nuôi em, nuôi cả tiếng cười.

Tất thấy quanh em đượm màu áo mới
Hồng Cúm, Him Lam, bản Mị, bản Thường,
Nơi buổi trước đất mìn giăng nham nhở
Nay ngát ngào lúa mảy đã bay hương.

Em khôn lớn giữa muôn nghìn rạo rục
Sức thanh xuân tràn ngập tuổi hai mươi.
Dù chẳng được trên sân xòe nhịp bước
Giữa đời vui em cũng nở môi cười...

Mẹ ru con

Từ nay có ruộng, có trời
Bốn mùa nghe ấm tiếng lời quê ta.

Thôn gần cho chí làng xa
Reo vui trăm ngã, mừng ca khắp đồng
Thương con tay mẹ bế bồng
Con ơi! thương cháu, Bác lòng rộng sao!

Bác cho con má hồng đào
Cho con mắt sáng như sao cuối trời
Cho con phần đất, phần đời
Cho con cả một ngày mai thanh bình
Ngủ đi con, mộng trong lành
Cha con chiến thắng Mường Thanh xong rồi
Lửa khu Hồng Cúm rực trời
Cha con chắc có đánh đồi Him Lam
Hai bờ Nậm Rốm nhiều cam
Chúng đồn từng khóm làng giam chặt người
Các em bản Mị vui chơi
Giặc về đánh hiếp, toi bởi chim non!
Chiến hào bùn lạnh mưa trơn :
Các chú, các bác, cha con đợi chờ!
Vòng vây thắt chặt từng giờ
Điện Biên này đã đổ cờ Bác trao!

Cha con đi gặp đồng bào
Đứng nhìn lúa nếp lão rào đưa bông
Cha nhìn bát ngát con sông
Chắc cha sẽ nhớ cánh đồng quê hương
Đời cha mong đất, mong vườn
Căm thẳng địa chủ, ghét phường giặc Tây
Cha đi chiến trận đêm ngày
Cũng trông mẹ có ruộng cây quanh năm
Ngủ đi con, ngủ cho đảm
Mẹ nâng tay mẹ, con nắm con mơ
Đời con đã có Bác Hồ
Mẹ đang đi dưới bóng cờ Bác đây...

Viết Bắc 1954.

Nhìn lại Điện Biên

THUỞ chúng tôi đi kháng chiến trường kì
Đề lại sau lưng thủ đô bốc cháy
Nửa cuộc đời sau lưng, để lại.
Và sông Hồng đêm ấy cũng hồi sinh.

Thuở chúng tôi đi phơi phới hồn nhiên
Như cánh buồm căng đúng tầm gió lộng
Thanh thản một gia tài với nửa ba lô
Còn nửa kia chứa đầy mơ mộng

Những ý nghĩ ngây thơ xa trường vó ngựa
Tấm áo hào hoa sự tích ly kỳ
Trong quán tản cư những đêm ấm lửa
Chúng tôi gõ đàn hát khúc phân ly

Bởi vui quá không sợ buồn sợ khổ
Chia nhau manh áo cuối cùng
Thiếu gạo, ăn măng rừng trù bữa
Lá thư nhà, chuyển tay đọc chung.

Đội xung kích chân không, cầm mã tấu
Diệt xong đồn đốt lửa múa liên hoan
Người nghệ sĩ vác ba-lô đi chiến đấu
Đọc bài thơ viết vội giữa trung đoàn.

Mỗi chiến dịch lại giấu thêm kỷ niệm
Phổ Lu, Phổ Giàng, Đông Khê, Thất Khê
Đồng bằng xa xôi ngút ngàn thương mến
Tam Đảo, Ba Vì khuất bóng mây che
Người tứ xứ trở thành tri kỷ
Gặp đầu hôm mai sớm đã thân tình
Tất cả sáng một màu giản dị
Đến nụ cười đồng đội lúc hy sinh

Thuở chúng tôi đi chưa ai biết Điện Biên
Nơi đánh dấu sang trang lịch sử
Trời hôm ấy xanh màu xanh bờ ngõ
Và chúng tôi trẻ lại, tiếng reo cười.

Chín năm qua như tia chớp vạch ngang trời
Soi sáng rõ khuôn mặt chung thời đại
Nhưng chiến sĩ quần nâu áo vải
Trở thành anh hùng có tên và không tên

Tuổi bốn mươi tôi nhìn lại Điện Biên
Nhìn ngọn lửa tuổi 20 thuở ấy
Của Tổ quốc, của mẹ cha truyền lại
Sưởi lòng tôi ấm mãi đến bây giờ./.

5-1974

Đường đi Tây Bắc

ĐÂY rồi, Tây Bắc, ơi Tây Bắc !
Cách mấy mùa xuân mới lại lên
Đường đã êm hơn, xe đỡ lắc
Ta đi khai thác những tài nguyên,

Những chân trời hẹp ngày thơ nhỏ
Càng đi càng thấy rộng bao la
Xe vượt Quỳnh Nhai sang Tạ Bú
Nghe âm vang tráng khúc sông Đà

Bản nào đây lúa dạy màu con gái
Nắng nở vàng trong ruộng cải nghiêng nghiêng
Mãi tận kia trên triền đồi rộng rãi
Gió lượn theo sóng đỏ hoa dong diềng.

Thêm xinh xẻo những Châu Yên, Châu Mộc
Những Mường Mùn, Mường Muội, Mường La...
Cô gái Mèo chờ ai bên đường dốc
Xoay cán dù vẫy gọi lúc xe qua

Mỗi bước đi mỗi bước gần Tây Bắc
Lại càng yêu Hồng Cúm Him Lam
Ta ghé thăm bản Thường, bản Mị
Về Mường Pồn sẽ chiết một cành cam.

Đã đến đây giữa Điện Biên lịch sử
Mảnh đất xưa chông chất đạn bom
Nay ban nở sáng nụ cười thiếu nữ
Cà phê xanh bát ngát chân trời thơm

Anh chiến sĩ đánh xe tăng trên đồi A1
Anh có nghe tiếng hát em hái măng
Lúa nông trường hẹn một mùa trĩu hạt
Và điệu trống xè lay động đêm trăng.

Chắc tay súng và dẻo dai tay cuốc
Xưa cắt thép gai mở lối xung phong
Nay gờ sạch những bom mìn để quốc
Cho đời ta hạnh phúc cất lời trong

Tôi đo đạc Điện Biên Phủ

Tôi đến Điện Biên bằng nghề nghiệp của mình
những máy ngắm, bản đồ ruộng đất
một ít chuyện chiến trường xưa
và tiếng hát « Giải phóng Điện Biên » hào hức
tuổi chúng tôi vào đời

∴

Cái thấy đầu tiên là lúa chín vàng tươi
vùng lòng chảo Mường Thanh
ấp đầy như vừa thóc
Cái gặp gỡ đầu tiên là những nụ cười
khăn piêu bay ngõ ngang
bướm đậu một hàng cúc bạc

∴

Chân máy đứng trong nền ruộng mật
(bùn dưới chân tôi xao động chuyện chiến trường)
ống kính ngắm sáng bừng như có nắng
tôi thấy mình như lớn cao hơn

Tôi đo rộng đo dài
đôi dốc Hìn Lam dáng hình anh Giót
vòng cung Độc Lập giành với địch từng tấc
đồn bản Kéo trắng lớp cờ hàng,
chiến thắng lướt qua đồi E nhoáng nhòang
lòng tôi sống suốt mùa chiến dịch
ánh mắt cũng xung phong chiếm « *cao điểm cuối cùng* »

Cái rộng dài những vùng ruộng ước mơ
tôi chỉ chút vẽ lại từng ly một
vẫn ân hận mình chưa vẽ được
cái sâu thẳm tâm hồn người giải phóng Điện Biên !

XI-1973

Tưởng niệm

(Kính tặng các liệt sĩ)

GIỮA thẳm xanh rừng và lúa màu con gái
nghĩa trang liệt sĩ như một vuông gương
sáng lấp lánh ánh sao vàng nắng hạ
đỏ nồng nàn như lửa những nền hoa

Tôi tĩnh lặng giữa nghĩa trang đôi A một
để xét soi bốn chục tuổi đời mình
Hai chục năm giữ trọn tình với núi
đi tiếp chặng đường người đồng đội hy sinh!

Đất nước hết giặc rồi
rừng núi đang đổi thay:
cái mặc, miếng ăn dư thừa chút ít
tần tảo lam làm
qua muôn ngàn thử thách
khắc nghiệt thiên nhiên và giặc bao vây...

Cháu con ta đang cắp sách tới trường
trí tuệ lớn hơn nhiều
(những điều xưa ao ước)
phong thái trẻ trung
đáng yêu tin chúng lắm
(mát dạ các anh
phải ngã giữa chiến trường
cho hôm nay!)

Gương sáng các anh soi tỏ mỗi cuộc đời
(kẻ lầm lỗi phải cúi đầu hồ thẹn
rồi ngẩng mặt lên, làm một con người
nếu không muốn nhớn nhor loài dã thú !

Phút tưởng niệm sao dữ dằn quá thế.
nhắc nhở mình
tôi nguyện cho tôi
chặng đường tới khó khăn đâu phải ít
thực tin yêu từng bước vững môi cười...

Giữa nghĩa trang, tôi muốn hát thành lời
đánh chân thực những nghĩ suy trần trụi,
làm văn chương có ích
gieo văn thơ đời mới
tôi chặt lọc từng ngày
theo gương các anh soi !

VII-1983

Điện Biên ngày ấy

Mười năm trước giữa mùa thu nắng dấy,
Quanh Điện Biên rừng núi bỗng châu đầu
Cuồn cuộn chảy như một dòng nước xoáy
Hút quân thù, dìm chúng xuống bùn sâu

Ta nhớ lúc trăm tay thành một bắp
Trăm bàn chân ghép lại một bàn chân
Nhịp hô nhỏ dần trong hơi thở gấp,
Vết lân tinh hút pháo nhích lên dần.

Vung xẻng sắc cắm sâu vào đất sỏi
Mỗi người như mũi thép ở đầu khoan,
Rồi giọt giọt mồ hôi thành thác lũ.
Những hào xa vươn tới, xích thêm gần.

Những đường hầm xoáy sâu trong lòng đất,
Dưới đồn Tây như mạch nước xuyên ngầm,
Tên lính gác nghe vọng về tiếng xẻng,
Thấy đời mình đang sụt dưới bàn chân

Pháo vươn nòng, vòng lá xanh ấp ủ,
Vỏ đạn đây ôm gọn đóa hoa rừng
Hầm còn rộng, trung đội ngồi xích lại,
Ca Bác cho, khói nước tỏa menh mông.

Lá thư ấy từ quê nhà gửi tới,
Tay truyền tay, địa chỉ đã hơi nhòa,
Dấu bưu điện của Thái Bình, Thanh Hóa,
Hầm pháo binh bỗng mát lúa quê ta
Ta quen lắm, mảnh giấy giang giã dì,
Quen nửa tre, quen tóc đượm mùi chanh
Thư hẳn viết trên « chiếc bàn quả thực »
Xao động nhiều trong nét chữ đưa nhanh.

Nghe Thượng Lào, tiếng voi gầm cuốn gió
Nghe Kông Tum xác giặc nghẽn lưng đồi,
Nghe náo nức cả đường năm sấm dậy
Nghe quê mình thất cổ « bớt » Thiên Thai

Nghe tiếng hét của năm trăm người Thái (1)
Long Nhai ơi, bản cũ máu đen bầm
Nghe hơi thở của hai đoàn dũng sĩ
Thiên Cát Bi, phóng lửa rực Gia Lâm.

Nậm Na đẹp đêm đêm thôi ngủ sớm
Uốn vòng tay nhẹ đỡ những con thuyền
Cho gạo mới của đồng bằng gửi tới
Nở trắng nổi anh chiến sĩ Điện Biên

Nghe sông hát rừng triền miên thức giấc,
Gặp « từ quy » quên gọi bạn canh chầy
Cây rạp xuống, bước dân công nối tiếp,
Người theo người, đông như lá như cây

---

(1) Ở Long Nhai (Điện Biên) giặc ném bom giết 500 đồng bào ta.

Lòng chảo lớn, bao năm dù loang lổ
Trăm nhánh hào xiết chặt vòng vây
Tổ anh Luật (2) Chiều tháng năm xuất kích
—Tướng giặc hàng—khói súng xạm bàn tay.

Ơi mảnh đất biên khu nho nhỏ ấy
Châu Điện Biên hay cả một nhánh hoa,
Cài lên ngực đất nước ta rạng rỡ,
Hay thác ngầm đang gọi những nguồn xa

Khi anh Giót lao mình vào núi lửa
Rừng Điện biên, bạn đã hẹn đêm chồi
Cờ quyết thắng thêm nhiều tay phất mạnh,
Mùa Him Lam đông mãi bạn muôn nơi.

Tôi tin chắc đến sau này, mãi mãi,
Những đêm hè, quạt phẩy, vông đu đưa,
Lại có những bà già ôm cháu nhỏ,
Kể chuyện mình và kể chuyện ngày xưa.

Và cháu nhỏ giữa đôi dòng ngủ thức
Căng mắt lên, em cố lắng nghe bà,
« Điện Biên phủ... ừ, trong bài em học
Như Bạch Đằng, hay Chi Lăng, Đống Đa
« Cái năm ấy, cách đây chừng... cháu ạ... »
« Khi ấy bà đang tuổi trẩy dân công... »
Và câu chuyện lắng dần trong đêm vắng
Cháu ngủ rồi, bỗng hét nhỏ : Xung phong!

Bài ca Điện Biên

SẮT vẫn sắt vẫn sắt
Sắt dội xuống ngày đêm
Máu ta rỏ khét lẹt
Trên những đồi cháy đen

A một và C một
Bám chặt từng chiến hào
Lăn vùi trong bụi cát
Ta quên hết sớm chiều

Mưa rơi bùn lông bông
Bùn chảy lẫn máu tươi
Mặt anh đầy khói đạn
Bỗng nhoẻn trắng nụ cười

Mưa rơi đêm đen kịt
Mồ hôi vã ướt đầm
Cuộc xẻng ta thành thạch
Từng tấc một tiến dần

Pháo trên đầu gầm thét
Miếng cơm nắm sao ngon
Một phút ngủ như chết
Dậy thôi cuộc nữa lên

Ta giành từng mảnh đất
Ta thu từng mảng trời
Sắt dội xuống vẫn sắt
Ta siết nữa vòng vây

Con quái vật rùng rợn
Xù hết dây thép gai
Mũi gươm ta sắc nhọn
Xọc đến tim nó rồi

Lại đêm âm âm nổ
Pháo sáng bay đỏ lừ
Lại ngày sôi bão lửa
Mặt ta say chín dừ

Người ngã lại người ngã
Trên cánh đồng Mường Thanh
Mắt quắc lên nẩy lửa
Chiến sĩ vút lao nhanh

Giữa buổi chiều nắng bụi
Tiếng súng bỗng im dần
Khắp cánh đồng cháy trụi
Nhưng nhúc giắc ra hàng

Những bộ mặt vấy máu
Nay lấm lét cúi gằm
Chân bước đi thất thểu
Chúng chia tay xin ăn

Đêm sáng trắng im lặng
Đồi núi bỗng mênh mông
Chiến sĩ tay cầm súng
Đứng gác bên lửa hồng.

Đóa hoa nghệ

SÁNG nay giữa Điện Biên dữ dội
Những chiến hào bỗng thấy mùa xuân
Ơ lạ khắp mặt đồi đen trụi
Hoa nghệ xôn xao nở tím hồng.

Anh ngắt đóa hoa đồng tươi nhỏ
Dành cho em ở cuối trời xa
Em ạ dù trong cơn bão lửa
Tình yêu không ngừng vẫn nở hoa.

1954

Người đàn võng

CÓ một anh lính trẻ
Giữa chiến trường Điện Biên
Mắt quàng qua lửa khói
Nhớ mảnh trời quê hương

Nghe tiếng cuộc mở đường
Ngõ bước dồn ngõ xóm
Đêm kề vai bóng súng
Thoảng tay ấm người thương

Qua từng đêm từng đêm
Trận địa thừa tiếng súng
Anh lại gặp bóng con
Lững chững đi vào mộng

Đất chiến hào khói dựng
Giữa hai đợt tiến công
Sợ dù anh đàn võng
Đan lời ru, ước mong.

Sợi dù hồng sắc má
Đẹp nào hơn môi con
Sợi dù xanh óng ả
Như nương mạ đầu thôn

Giữa khói lửa chiến hào
Có niềm vui nho nhỏ
Quê nhà trưa lặng gió
Con đu bông trời cao

Võng dù gửi đi rồi
Tình anh về xóm nhỏ
Anh xách súng mỉm cười
Lại đi vào khói lửa

Ở một thôn nhỏ nhỏ
Ngày phượng đỏ mái đình
Có một em hơn hờ
Đu võng bông trời xanh

Nhưng người đan võng ấy
Chưa gặp con một lần
Phong thư nhòe nước suối
Võng ru hời vang ngân...

1955

Nhớ lại mười năm cũ

MÀY cày lay thức rừng mê ngủ
Cừu rúc đồi hoang ẩm tiếng khèn,
Bồi hồi nhớ lại mười năm cũ
Bão lửa nung trời gió sấm đen.

Giấc đến dập vùi bao sức trẻ
Sống chiều, chưa chắc thấy ngày mai,
Sáng sớm mất em, chiều khóc mẹ,
Đêm về ai sống giúp chôn ai?

Hồng Cúm ngày ngày vang súng giặc
Ruộng đồng thành hố, bản thành tro,
Bốt đồn tua tủa băng tầm mắt
Hy vọng bay xa thẳng cánh cò...

Vâng theo lời Đảng cứu miền Tây
Núi gục nhường đường trước vạn tay,
Nậm Rốm tuôn xuôi quân trảy ngược
Đuốc soi thay nắng tiếp đêm ngày.

Người đi đồn dập tuôn như thác
Mang giọng mười phương nói một lòng,
Không để giấc tìm, tìm đến giấc
Sáng ngời sông núi sóng xung phong,

« Quạ đã bay đi chim lại hót » (1)
Điện Biên rạng tiếng biển trời xa
Hoa ban vương vấn hương cam ngọt
Trưởng thấy người xưa giữa triệu nhà.

---

(1) Câu hát của đồng bào Tây Bắc sau ngày giải phóng
Điện Biên.

Phương trời mới đến

(Gửi anh Cảnh)

So với các anh, chúng tôi đến muộn lắm
Những đèo cao, suối sâu
Những đường hào nham nhở
Những cứ điểm dấu tắt rồi, chớp lửa
Nhưng một thời in bóng dáng các anh.

Thuở các anh đến với mùa mưa
Bằng chân đất, đầu trần
Áo trấn thủ bọc thân gầy khi gió mùa đông bắc
Đến với trận công đồn bằng nước da sốt rét
Bằng trận đói liên miên, không thước đất cắm dùi.

Các anh có mặt trước cả lời ca chúng tôi hát hôm nay
Bài « *Chiến thắng sông Lô* ».
Bài « *Giải phóng Điện Biên* »... nhịp điệu trầm hùng
chắc khoẻ

Khép trang sách của thời thơ trẻ
Đề lên đường, lại đến nơi đây
Để trái tim đập nhịp ở phương này,

Những năm chúng tôi đánh giặc dọc Trường Sơn
Biết còn một dải biên cương cánh võng mình
chưa buộc

Nay cầm súng hành quân lên mạn ngược
Lại thương đất nước mình
Người ra đi chưa kịp trở về
Một lớp người lại lên đường giữ nước
Thế hệ nào cũng chia ly, cách biệt
Thế hệ nào cũng gánh vác lo toan
Những địa danh đạn bom
Chúng tôi thuộc hơn từng giống lúa
Những chùm số hòm thư cứ đầy thêm trang sổ tay
khổ nhỏ

Khi giữ gìn từng nắm đất
Một ngọn cỏ bạc màu cũng là Tổ quốc
Phương trời nào cũng da diết như nhau
Dấu chân chúng tôi có đến in sau
Cơn mưa ngày xưa, áo chúng tôi bây giờ lại ướt
Lại thay các anh sống những ngày bão táp
Để mỗi hạt đất này hóa những trường ca.

Điện Biên phủ, năm 1979

Đường lên Điện Biên

Tôi đi lên Điện Biên

Một ngày sau nhiều năm chiến thắng
Đất nước vẫn còn chiến tranh
Vẫn còn những con đường máu đỏ

Những con đường nắng lửa
Điện Biên trẻ
Những con đường mới mở
Đường đi vào giữa rừng xanh
Những hố bom nham nhở
Những con thác quật mình
Vật vã tiền đường ra biển
Phá vỡ từng mảng đường đi
Những cái cầu như treo trong mây
— Anh ấy đã đi qua đây!
Tiếng một người nói.

Bom và bão rừng dêm qua
Đổ những cây cổ thụ già
Hơn tuổi những người già nhất
Chặn lối ngăn đường
Sức những bàn tay không thể nào nâng được

Bằng những bàn tay nhỏ bé
Chúng tôi đã nâng
Cho cây một lần chạm trán trời xanh
— Anh ấy vừa đi qua đây!
Tiếng một người nói
Tháng năm, gió như lửa xém
Khô căng những giấc ngủ nặng nề
Cảnh đào Tô Hiệu gài trên cửa kính xe — đã cháy!
— Anh ấy vừa đi qua đây!
Tiếng một người nói.
Một nghìn gió hay một nghìn độ nóng
Không thể ngăn được chân tôi qua đây.

Em biết rằng em đi được hôm nay
Bao vất vả, gian nan, nổi khổ
Có phần anh
Trên đường
Nâng đỡ bước chân
Tiếng một người rất nhỏ:
— Anh ấy vừa đi qua đây!

Gửi về Điện Biên

Mới xa nhau có bốn mùa mưa
Sao đã nhớ Điện Biên da diết
Rừng Trường Sơn hôm nay tôi bước
Cánh rừng già gọi nổi nhớ một vùng xưa

Ôi nhớ quá dải lụa hồng Nậm Rốm
Chở phù sa ửng đỏ những bờ vui
Điện đã về chưa hội bản làng Hồng Lú
Thắp sáng đời em như tiếng hát ngân dài

Ta đã xa nhau bốn mùa măng mai
Tám mùa lúa vàng đồng Hồng Cúm
Tiếng máy gặt vui như lời hò hẹn
Gió qua đồi không quên **sóng cỏ gianh** (1)

Tôi muốn gửi cây bông trang Trường Sơn
Về tô điểm trường cấp ba em học
Như gửi trái tim tôi về nơi hăng mơ ước
Nơi tiếp cho tôi sức mạnh Điện Biên ơi

Nâng bước tôi qua vực thẳm, dốc dài
Có dốc Mường Phăng anh Điện lấy thân chèn pháo

---

(1) Một loại hát giao duyên của dân tộc Thái.

Hiệp đồng cùng tôi trong trăm trận đánh
Có tiếng súng anh Đoàn nỏ giữa sớm mai

Qua Do Linh đi tới Cù Bai
Vượt Lư Bư gặp dòng Tà Túc
Những sư đoàn đi như những cơn gió lốc
Vành mũ nan xưa nâng đẹp mũ tai bèo

Những chiến công lừng lẫy điếm cạo
Đều tô thắm ngọn đồi A1
Không đếm hết những đứa em anh Giót
Ngực thanh xuân ngăn họng súng quân thù.

Đường tôi đi dù sớm nắng, chiều mưa
Bom rơi, ghèn thác
Tim tôi đập theo trái tim miền Bắc
Lòng vẫn mang hình ảnh Điện Biên

Dù chỉ là cánh hoa ban tuổi thơ đôi lúc vô tình
Hay cây tre gai trên thành Bản Phủ
Tất cả trong tôi hôm nay thành nỗi nhớ
Thành niềm tự hào vô tận buổi hành quân:
Là đứa con Điện Biên đi mở những Điện Biên,

Quảng Trị 1973

Hoa ban gửi từ đất tuyến

(Năm 1958 các đồng chí bộ đội ở Tây Bắc có gửi tặng bộ đội giới tuyến hai cây ban đến nay ban đã bắt đầu nở hoa)

HỒI nào đây anh còn ở Điện Biên
Thư em gửi xin món quà Tây Bắc
Định hái tặng em chùm hoa ban trắng muốt
Lời hẹn trao rồi, hoa chữa đến tay em.

Chưa nở mùa ban, anh đã đi rồi
Rời Tây Bắc anh về xuôi đất tuyến
Câu hứa cũ bỗng làm anh lỡ hẹn
Chưa biết dịp nào gửi đến cánh hoa tươi

Nhưng hôm nay giữa đất tuyến em ơi
Cành ban trắng ngời ngời trên sân rộng
Gió thổi rung rinh chùm hoa nắng đọng
Đứng bên cây nghe Tây Bắc hát cười...

Có phải lá cành vui múa liên hoan
Hay là chính điệu xòe cô gái Thái
Giữa buổi ta về, quân thù thất bại.
Tiếng khèn nhất khoan ẩm bản, ẩm làng.

Chắc em hiểu lòng anh vui khi hái hoa gửi lẵng
Ban đêm khắp nơi như nắng đến khắp miền
Tổ quốc mình đâu Điện Biên cũng đến
Đất nước anh hùng đâu cũng có Điện Biên.

Trước hầm Đờ Cát

A_I đến Điện Biên chẳng ghé thăm
Năm mờ sự nghiệp viễn chinh Pháp
Năm đây thắm thoát hai năm năm
Còn được mang tên « hầm Đờ-Cát »

Đây đã từng là đại bản doanh
Tập đoàn cứ điểm đóng Mường Thanh
Pháo đài trấn ngự khắp thung lũng
Đồn cao, lũy thấp vững hơn thành

Đây đã là nơi dồn sức mạnh
Tàu bay rầm rập những binh đoàn
Gân cốt lê dương cùng sắt thép
Nghiền đối phương nào không nát tan (!)

Là nơi một sớm phá nường bản
« Cửa nhà dỡ hết ». Lệnh quân Tây
Công sự mọc lên, nhà đồ xuống
Nậm Rốm, sông tuôn nước mắt đầy.

Đây từng chứng kiến ngày « oai vệ »
Lính đứng « xấp măng » quan bảnh chọe
Na-Va, Đờ-cát với Cô-nhi
Đều giỏi lược thao, đều tốt mẽ

Đây, nơi ăn họp đã nhiều phen
Tướng Pháp chào mừng tướng Mỹ lên
« Nhìn chẳng nơi nào không thấy mạnh »
Càng nồng cốc rượu đêm Nô-en

Đây, nơi Đờ-cát đứng ngang tàng
Mũ đỏ trên đầu, tay trước ngực
Nhìn lên rừng núi bốn bề quanh
Nhắn gửi đối phương lời thách thức

Ngò đâu rừng núi bốn bề quanh
Phút chốc âm âm trút bão lửa
Quân từ dưới đất hay trên trời
Dép lốp cao su, áo trấn thủ...

Quân từ dưới đất hay trên trời
Mặt sạm, mắt quầng vì thiếu ngủ
Bàn chân chuyển động lòng thung sâu
Một tiếng « xung phong ! » rừng mở cửa

Him Lam, Bản Kéo, đồi A1...
Pháo đài « kiên cố » rung theo nhau
Chiến hào quân Việt vây Đờ-cát
Tây thấy trời đâu, thấy đất đâu!

Và chính là đây nơi chấm dứt
Những ngày Tây chiếm đất Mường Thanh
Trưởng già Đờ-cát, đầu hờn vía
Trước những anh hùng tóc rất xanh!

Lại cũng từ đây rụng tả tơi
Cơ đồ sự nghiệp viễn chinh Pháp
Dấu vết còn tro trên đất này
Năm mồ mang tên «Hầm Đờ-Cát»

Ngô lúa nông trường bát ngát xanh
Nóc hầm Đờ-Cát bị vây quanh
Ghé thăm, ta lại ôn bài sử
Trông ngắm càng tin sức vóc mình./.

Tháng 4-1979

Hoa nghệ rừng

Cứ đến độ này

Hoa nghệ rừng nhớ ngày, lại nở

Đất dâng hoa, tỏ lòng gắn bó...

Giữa mùa chiến thắng Điện Biên

Thung lũng xanh là bầu trời bát ngát

Hoa nghệ rừng là những vì sao.

Đồi Him Lam, hoa nghệ rừng

Trầm mặc dưới bia Phan Đình Giót

Và, trên đồi A1

Hoa nghệ rừng chìm lắng âm thanh

Bên mộ người chiến sĩ vô danh

Đã bắn gục xe tăng viễn chinh Đờ - Cát

Trong nghĩa trang, hoa nghệ rừng man mác

Quanh chỗ các anh nằm tề chỉnh hàng quân

Trần Can, Bế Văn Đàn...

Cùng với bao người mà tên tuổi, tiếng tăm

Đã hòa lẫn vào Điện Biên, sống mãi.

Hoa nghệ rừng...

Tay các anh đã hái

Cắm bình hoa – vỏ đạn, sáng căn hầm

Thêm gấp bội sức xuân

Đem vào trận đánh

Kẻ địch phải rụng mình, ớn lạnh

Thấy chiến sĩ ta

Xúc động với nhành hoa

Ngay trước lúc lao vào sinh, tử
Những chuyện ấy, hoa nghệ rừng vẫn nhớ
Cứ đến độ này
Thường có mặt
Những đoàn người thành kính từ muôn phương
Hái hoa nghệ rừng trên đất yêu thương
Đặt lên đài liệt sĩ
Đất nơi đây ghi những dòng sử ký
Bằng những bông hoa
Bao nhiêu mùa chiến thắng của ta
Đã đồng nhất với mùa hoa nở rộ
Điện Biên đó, những Điện Biên ta đó
Chỉ một đốm hoa rừng cũng nhắc nhở nghìn năm,

Xuân 1976

Trưa Mừng Pồn

ĐỒNG nắng bên đường
Lúa mới cắt mùi thơm gốc rạ
Những mái sàn em gái Thái quay sa
Bao gốc cam dãi dầu bạc nắng
Trưa Mừng Pồn
Xe chúng tôi qua...

Bà cụ Thái ngực tong teo khuy bạc
Nụ cười đón con thắp sáng bùng khuôn mặt
Chúng tôi như trở về nhà
Người từng đánh Pháp năm xưa
Người vừa qua đánh Mỹ
Người mới lớn lên đi giữ biên giới bây giờ
Mẹ ơi, chúng con đều con mẹ.

Bếp giữa sàn chưa bao giờ hết lửa
Hai năm năm vẫn một bếp lửa này
Am tình thương của mẹ
Trước trận Mừng Pồn, anh Đàn đã hơ tay...

Chúng tôi qua đây
Trưa nắng khát
Những đồng đội của Bế Văn Đàn
Dừng nhớ anh một phút

Mẹ hái trái cam dành dùm trên cành
Ngón tay khô bóc lần vỏ nắng
Bao nhiêu mùa cam đi qua tóc trắng
Ấp iu ngọn lửa này.
Còn hơi ấm tay người làm giá súng
Trong bếp hồng hôm nay.

Phải vỏ cam hăng mà mắt tôi cay
Lòng mẹ thơm trong từng quả chín
Trưa Mừng Pồn nắng quện
Theo chân vào Điện Biên

Lai Châu 1980

Thóc mới Điện Biên

NGHĨA trang
Chói chang
Sắc vàng
Một mùi hương vời vợi
Đang bay đầy nghĩa trang.

Nhà dân chật
Dân lên đây phơi thóc
Thóc của dân
Che kín mộ anh hùng

Nhớ ngày nào
Các anh đi đánh giặc
Bảo vệ mùa
Về sống ở trong dân.

Tô Vĩnh Diện, Trần Can
Mộ anh Giót, anh Đàn
Năm trăm mộ anh hùng ngồi chới thóc
Dưới đời xa
Pháo thù gục mặt
Lúa đã chín
Chỗ tầm câu đại bác
Lúa chín thơm
Đây một sắc trưa vàng.

Nghĩa trang...
... Thời gian...
Hạt thóc
Nên vàng.

Như tình của nhân dân ủ ấp...
Cầm hạt thóc trên tay
Nặng máu người đã khuất.

...Lại nghĩ về phương nam

Diện Biên cuối 1963

Trước hầm Đờ Cát

ĐẶT chân lần đầu tiên
Lên miệng hầm Đờ-Cát
Cỏ lào và hoa sim
Che sắt hầm, gổ nát
Anh bỗng nhớ đến em
Chưa từng đến Điện Biên
(Bạn miền xa công lác)

Ngõ như trong lửa đạn
Tự ngày ta chữa quen
Anh đã đứng bên em
Dưới tầm đạn tiểu liên
Trước hầm này của giặc ;
Ngõ dòng sông còn nhắc
Ngày ta vượt qua cầu
Pháo sáng bắn trên đầu
Lá nguyệt trang nhàu nát.

Có gì đâu hỡi em?
Dù buổi ấy chưa quen
Ta đã từng chiến đấu
Trên mỗi chiến trường riêng
Ta đã từng đổ máu
Cho đất này Điện Biên.

*Điện Biên cuối 1963
Hà Nội đầu 1964*

Em hãy đến cánh đồng Mường Thanh

1

EM hãy đến cánh đồng Mường Thanh
Năm trận đánh xảy ra, em chưa đầy bảy tuổi
Có thể trên đường tản cư, em còn ngồi trên thúng
Mẹ quây gánh gập ghềnh qua bao lối chân trâu
(Em chưa thể ngờ mười tám năm sau
Vào trận Điện Biên trên không mới nữa
Em lại bế đứa con đầu lòng đi sơ tán
Dưới bầu trời đỏ xác B.52 ...)

Phải, em hãy đến cánh đồng Mường Thanh
Nơi có những đường hào từ tuổi thơ sông nước
Những trận mưa tháng ba rét dài căn cứ
Đồng cỏ sém hai mươi năm xanh lại từng ngày
Lại vỡ đất, tràn lung trên ruộng cháy
Có tấm lòng nào xa lạ với nơi đây ?

Biết bao mồ hôi sức lực đổ ra
Để phá hết kềm gai, san bằng lô cốt
Để lật hết những hầm ngầm bí mật,
Để tháo hết kíp mìn, gỡ hết những kho bom.
Nhưng rồi mùa mơ, mùa cam thứ nhất, thứ hai
Vẫn còn người hy sinh khi đi hái từng chùm quả ngọt,
Những mùa lúa đã vàng lên óng mắt
Dưới chân rạ cày sâu còn bắt chợt thấy xương người.

Giành chiến thắng xong rồi
Còn phải sống cho xứng tầm chiến thắng
Em hãy đến cánh đồng Mường Thanh
Để hiểu hết đời mình vào tuổi lớn:
Giành đất với quân thù, dẫu vài năm vài tháng
Nhưng nuôi đất nảy nở sinh sôi là trận đánh hàng
đời.

2

Anh biết em rất muốn trả lời
Câu hỏi của bao người ngã xuống:
họ đều ước cho đời ta đẹp hơn thời họ sống
Cao cả hơn và cũng lớn lao hơn.

Nhưng trận tuyến thời nào mà chẳng giống Mường
Thanh
Mỗi thế hệ đi qua đều trải đủ niềm vui và nỗi khổ
Điều chủ yếu là
Mỗi thế hệ hãy đào tiếp đoạn chiến hào còn dở
Dù chỉ nhích lên thêm từng mét
Như ở Mường Thanh
Dưới mảnh bom và đạn pháo
Dưới mưa dầm và bùn đặc
Kỳ cho tới đích
(Cái đích tưởng trong tầm ngắm, nhưng còn gian
nan mới tới)
Để có thể cảm được ngọn cỏ yên tâm vì hạnh phúc
Trước một vạn sáu ngàn bộ mặt khác nhau đã lổc
thốc ra hàng!

Giây phút ấy phi thường

Nhưng được làm nên từ mỗi đoạn hào, từ mỗi viên
đạn súng trường bắn tĩa

Từ những gánh nặng mà mỗi người dám chia vai
nhận lấy.

Từ những hy sinh mà mỗi người quả quyết gior tay,

3

Con cái chúng ta hôm nay

Sau hai mươi năm vẫn gọi Bế Văn Đàn và Phan
Đình Giót bằng anh

(Khi chiến thắng không cũ đi, những anh hùng không
có tuổi)

Em hãy đến cánh đồng Mường Thanh

Đừng để tự ngắm mình trên đỉnh cao vọi vọi

Mà để thấm sâu vào từng khái niệm thân quen

Em sẽ càng thấy thiếng liêng

Từng chiếc xẻng tầm thường, từng ca sắt trắng men

Từng mảnh áo bông thô trần quả trám

Từng giọng hò đã quên đi trên những đèo sâu thẳm

Từng bài hát chắc đành chỉ giống một câu thề...

Em càng thấy nóng lòng hơn :

« Minh phải gắng thêm gì ?... »

Hai mươi năm rồi, vẫn câu hỏi ấy thôi

Em hãy đến ...

Nhớ về hoa ban Tây Bắc

(Tặng E.)

HOA ban ngỡ tưởng là cánh bướm
Đậu trên triền Tây Bắc xa xôi
Lòng tôi trước màu hoa ban trắng
Bao giờ cũng muốn nói riêng thôi

« Giải phóng Điện Biên bộ đội ta tiến quân trở về »
Câu hát ấy mấy lớp người đã hát
Khi anh Giót lấp lổ châu mai, chúng tôi ngồi học
Đóa hoa ban trắng muốt tuổi học trò
Dù ở nơi đâu, màu hoa thường dễ gặp
Quê dẫu nghèo chuộng sắc trắng ngây thơ...

Đi dọc những cánh rừng quyết liệt
Đóa hoa ban như mơ ước cuộc đời
Bức tranh lụa giăng một trời Tây Bắc
Câu thơ nào cứ đọng mãi không thôi :
Em chính là nơi anh không bao giờ đạt tới
Nhưng không phải là nơi không đạt tới bao giờ...(1)

Tôi đã hiểu hoa ban như vậy
Câu hát Điện Biên thức dậy một thời
Rồi đi tới những nơi bố tôi chưa tới
Nơi đất đỏ hoa Kim cứ hỏi
Hoa So Đũa bâng khuâng như biết chuyện của người
Và hoa Tràm chỗ tận cũng mũi đất
Chỗ cuối trời cứ níu hỏi tôi...
Cứ hỏi vì sao hoa ban trắng
Mảnh mai mà đo năm tháng đầy vơi... ?

Đo quãng đầu tiên trong trắng, tình khôi
Đo chỗ tận cùng đất đai, tình lý
Em như đóa hoa ban, anh như đóa hoa nào đấy nhỉ
Sống vì nhau như ngọn gió trời
Anh đã hiểu vì sao đất nước
Cài bông hoa trắng muốt trước đất đai...

Phố Nguyễn, 4-1983

---

(1) Một ý thơ của Na-din Hít-mét

MỤC LỤC

Trang

Lời giới thiệu   **TRẦN BẢO HƯNG**   5

HỒ CHÍ MINH

- Quân ta toàn thắng ở Điện Biên Phủ   25
- Na-va chinh phu ngâm   27
- Điện Biên, Mỹ chẳng phải chờ lâu   28

NGUYỄN BAO

- Mùa lúa mới trên Điện Biên lịch sử   29

CÀM BIÊU

- Ánh hồng Điện Biên   31

PHAN QUỐC BÌNH

- Trở lại Điện Biên   33

TRIỆU BÓN

- Chiều bên sông Nậm Rốm   35

VŨ CAO

- Đứng giữa Điện Biên   36

PHẠM NGỌC CẢNH

- Chuyện cũ viết lại   39
- Him Lam màu cỏ   11

LÒ VĂN CẬY

- Anh đôn gánh   13

NÔNG QUỐC CHẤN

- Điện Biên Phủ — ngọn lửa hùng ca   45

KHÁNH CHI

- A1 lửa 47

XUÂN DIỆU

- Cái ngày không quên ở Điện Biên Phủ 51
— Mộ Bế Văn Đàn 55

TRẦN VIỆT DŨNG

- Yên Bái mùa Điện Biên 57

LƯU TRUNG DƯƠNG

- Gửi Điện Biên 59

VÂN ĐÀI

- Đường đi chiến dịch 61

TRINH DƯƠNG

- Bế Văn Đàn 63
— Tô Vinh Điện 64

PHẠM ĐỨC

- Chỗ nằm anh Điện, mùa xuân 65

NGUYỄN MINH ĐỨC

- Bài thơ Điện Biên Phủ 66

TẾ HẠNH

- Thăm đồi A1 67

NGUYỄN HOA

- Điện Biên chiều nay vậy 69

SÓNG HỒNG

- Thư nhà 70

PHẠM HỒ

- Mười năm Điện Biên 72

TỔ HỮU

- Hoan hô chiến sĩ Điện Biên 74

CHÍNH HỮU

- Giá từng thước đất 78

NGUYỄN THANH KIM

- Giai điệu bài hát ấy 80

YẾN LAN

- Bên hầm Đờ—Cát 82

VĨNH MAI

- Hai ngôi mộ trên đỉnh đồi A1 83

NGUYỄN ĐỨC MẬU

- Gặp ở Điện Biên 85

- Mộ chiến sĩ vô danh trên đồi A1 87

NGÔ QUÂN MIỆN

- Tiếng Điện Biên trong lòng thế hệ 88

GIA NINH

- Gió về kể mãi 90

LỮ HUY NGUYÊN

- Dấu chân đồng đội 91

BÀNG SĨ NGUYÊN

- Nhớ 94

VĂN THẢO NGUYÊN

- Hai mươi năm điệu múa xòe 96

LƯƠNG QUY NHÂN

- Ngày hội lớn của dân tộc 99

THI NHỊ

- Tiếng búa mở đường vào Điện Biên 100

TRANG NGHỊ

- Từ miền Nam đến với Điện Biên 102

NGUYỄN THÀNH PHONG

- Bài hát thời Điện Biên 104

ĐÀO XUÂN QUÝ

- Hai ngôi mộ trên đồi A1 106

- Cô gái Long Nhai 107

NGUYỄN XUÂN SANH

- Mẹ ru con 109

XUÂN SÁCH

- Nhìn lại Điện Biên 111

BÙI ĐĂNG SINH

- Đường đi Tây Bắc 113

NGUYỄN TRI TÂM

- Tôi đo đạc Điện Biên 115

- Tưởng niệm 117

TRẦN MINH THÁI

- Điện Biên ngày ấy 119

NGUYỄN ĐÌNH THI

- Bài ca Điện Biên Phủ 122

— Đóa hoa nghệ

124

XUÂN THIÊM

— Người đàn võng

125

THANH TỊNH

— Nhớ lại mười năm cũ

127

NGUYỄN QUANG TÍNH

— Phương trời mới đến

129

NGUYỄN THỊ NGỌC TÚ

— Đường lên Điện Biên

131

NGUYỄN KIM TUYẾN

— Gửi về Điện Biên

133

CẢNH TRÀ

— Hoa ban gửi từ đất tuyến

135

TRẦN LÊ VĂN

— Trước hầm Đờ-Cát

137

— Hoa nghệ rừng

140

PHẠM KHOA VĂN

— Trưa Mường Pồn

142

CHẾ LAN VIÊN

— Thóc mới Điện Biên

144

— Trước hầm Đờ-Cát

146

BẰNG VIỆT

— Bạn hãy đến cánh đồng Mường Thanh

147

PHAN CUNG VIỆT

— Nhớ về hoa ban Tây Bắc

150

BÀI CA ĐIỆN BIÊN PHỦ

In tại Xí nghiệp In Lai Châu
1000 bản khổ 13×19, xong ngày 25-4-1984

CÁC BẠN ĐÓN ĐỌC

1984

**+ TÔI ĐÃ ĐƯỢC PHỤC VỤ CHIẾN DỊCH
ĐIỆN BIÊN PHỦ**

Hồi ký

+ LAI CHÂU-ĐIỆN BIÊN

Tập ảnh

+ BÀI CA ĐIỆN BIÊN

Tập thơ

+ TẬP V

VĂN NGHỆ LAI CHÂU

chuyên đề về Điện Biên

+ TẬP VI

VĂN NGHỆ LAI CHÂU

Chuyên đề về lâm nông nghiệp

HỘI VĂN NGHỆ LAI CHÂU XUẤT BẢN